

GLOBALNI IZZIVI
GLOBALNI PREDMETI

Zgodovina

**PRIROČNIK ZA VNAŠANJE GLOBALNEGA UČENJA
V PREDMETNO POUČEVANJE**

Zgodovina

PRIROČNIK ZA VNAŠANJE GLOBALNEGA UČENJA V PREDMETNO POUČEVANJE

ZBIRKA GLOBALNI IZZIVI – GLOBALNI PREDMETI

Avtorji in avtorice:

Barbka Klenovšek, Bernarda Avsenik, Elissa Tawitian, Karmen Pavlič, Lucija Kevo, Tina Trdin,
Alma Rogina, Viktorija Kos, Manca Šetinc Vernik

Urednici:

Alma Rogina, Viktorija Kos

Lektura:

Tadej Turnšek

Oblikovanje:

Centrum Edukacji Obywatelskiej (Poljska)

Grafična prilagoditev in oblikovanje prilog:

Dalibor Kazija

Izdajatelj:

Društvo Humanitas – Center za globalno učenje in sodelovanje
Zemljemerska ul. 12, 1000 Ljubljana, Slovenija
www.humanitas.si

Elektronska izdaja,
Ljubljana, 2020

Kataložni zapis o publikaciji (CIP) pripravili v Narodni in univerzitetni knjižnici v Ljubljani
COBISS.SI-ID 66650371
ISBN 978-961-95355-5-4 (PDF)

Publikacija je nastala v okviru projekta *Globalni izzivi – Globalni predmeti* (Global Issues – Global Subjects), ki ga sofinancirata Evropska unija in Ministrstvo za zunanje zadeve RS. Vsebina publikacije je izključno odgovornost avtorjev in v nobenem primeru ne predstavlja stališč Evropske unije ter drugih financerjev.

Elektronske različice publikacije ter drugih gradiv, nastalih v okviru projekta *Globalni izzivi – Globalni predmeti*, so na voljo na spletni strani <https://humanitas.si/baza-gradiv>.

GLOBALNI IZZIVI
GLOBALNI PREDMETI

ZBIRKA GLOBALNI IZZIVI – GLOBALNI PREDMETI

Zgodovina

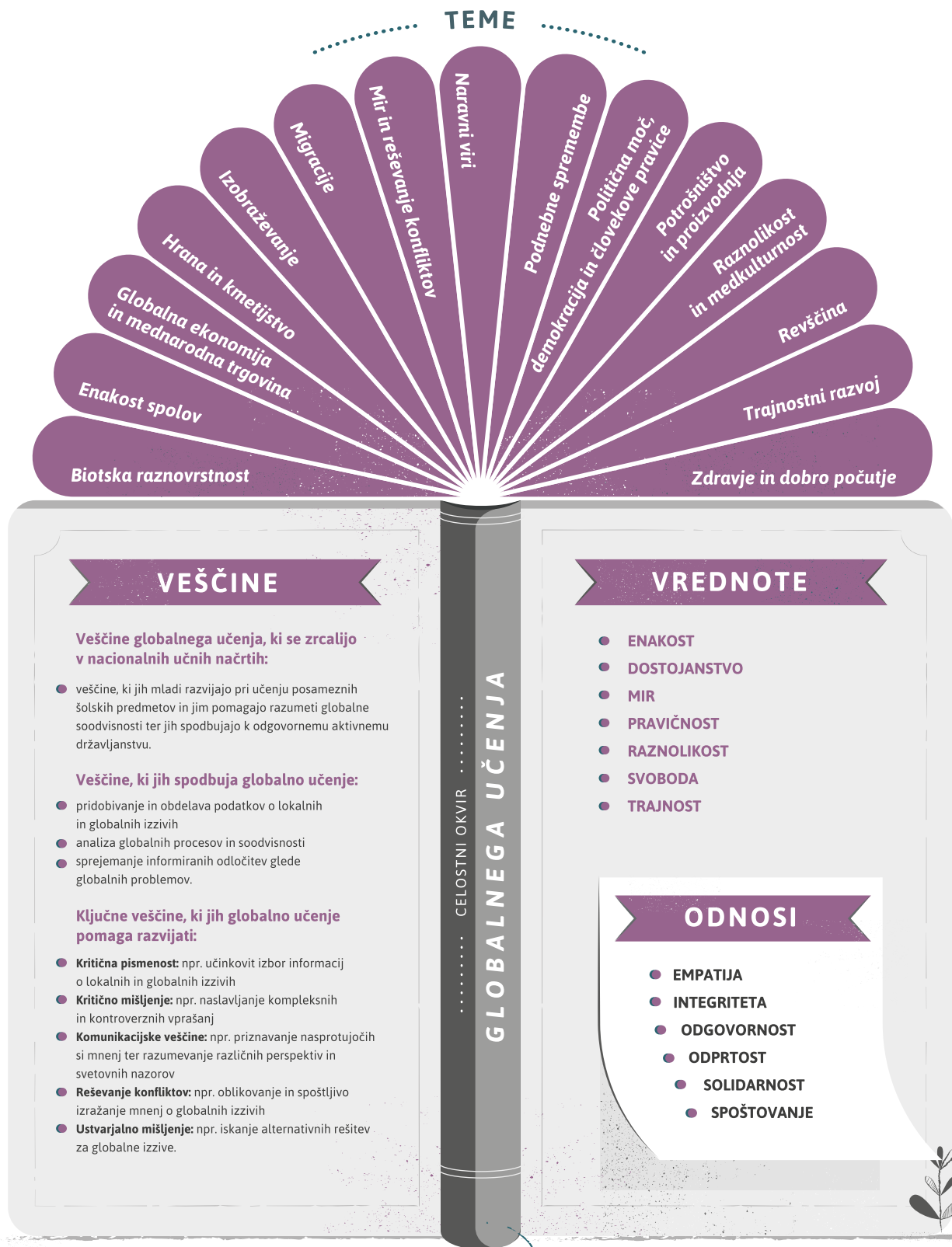
PRIROČNIK ZA VNAŠANJE GLOBALNEGA UČENJA
V PREDMETNO POUČEVANJE

Ljubljana, 2020

AKTIVNOST	STRAN
Uvodnik	7
O projektu Globalni izzivi – Globalni predmeti	8
Struktura priročnika	9
Pregled aktivnosti v priročniku	10
Seznam prilog	12
01 VSI SMO POVEZANI Z MIGRANTI IN MIGRANTKAMI	13
02 MIGRACIJE NEKOČ IN DANES	16
03 IGRAJMO SE S KOCKO	20
04 DEKLICA S SOCIALNIMI PRAVICAMI	24
05 KDO RAZVIJA KOGA?	29
06 OD KRIŽARSKIH DO DANAŠNJIH VOJN	33
07 RAZNOLIKOST NAS BOGATI	37
08 LJUDJE SMO RAZLIČNIH BARV	41
09 ALI PROPAGANDNI STROJ ŠE DELUJE?	45
10 ZIDOVI NA MEJAH, ZIDOVI V GLAVAH	51

Celostni okvir globalnega učenja

PRIPOROČILA ZA DELOVANJE

- MOTIVACIJA
- OPOLNOMOČENJE
- ZMOŽNOSTI

... za doseganje pozitivnih družbenih sprememb.

Priročnik, ki je pred vami, je del zbirke **Globalni izzivi – Globalni predmeti** in je nastal v okviru istoimenskega projekta, ki ga med letoma 2017 in 2021 izvaja konzorcij desetih nevladnih organizacij iz evropskih držav. Zbirko sestavlja **pet priročnikov, ki bodo učiteljem in učiteljicam predmetnega pouka lahko služili kot podpora pri vključevanju globalnega učenja v poučevanje zgodovine, geografije, domovinske in državljske kulture in etike, matematike in tujega jezika v zadnji triadi osnovne šole**, prepričani pa smo, da bodo prišli prav tudi pri poučevanju drugih predmetov.

Priročnike smo pripravili v sodelovanju z učiteljicami in učitelji osnovnih in srednjih šol, s katerimi smo v okviru predmetnih delovnih skupin razvijali ideje in metode za **naslavljanje izbranih globalnih izzivov, tudi tistih občutljivih**, kot so na primer podnebne spremembe, enakost spolov ali migracije. Verjamemo, da bo zbirka priročnikov v pomoč prav vsem, ki želijo v poučevanje vnesti globalno dimenzijo in mlade podpreti pri razvoju kompetenc, ki so v današnjem hitro spreminjajočem se svetu nujno potrebne.

Na podlagi priporočil **Raziskave o vključevanju globalnega učenja v predmetno poučevanje**, ki smo jo opravili v prvem letu projekta, smo priročnike zasnovali **v obliki učnih ur** (večina predstavljenih aktivnosti ustreza dolžini ene ali dveh šolskih ur), vključili pa smo tudi dodatne predloge za možne razširitve in prilagoditve aktivnosti za mlajše in starejše učence. Priročniki vsebujejo **različna didaktična orodja, obravnavajo aktualne tematike ter spodbujajo iskanje konkretnih rešitev** za doseganje pozitivnih družbenih sprememb.

Globalno učenje je pristop k učenju in k poučevanju, namenjen ozaveščanju o medsebojni povezanosti in soodvisnosti ljudi in okolja ter spodbujanju odgovornega in aktivnega globalnega državljanstva. Je transformativni pristop in deluje na treh nivojih: znanje (glava), vrednote (srce) in akcija (roke); prav prepričevanje lastnih pogledov in dejanj ter spremenjeno delovanje pa sta tudi glavna cilja tega pristopa. Globalno učenje obravnava izzive, ki izhajajo iz globalne povezanosti in soodvisnosti, hkrati

pa spodbuja uporabo metodologije, ki omogoča in krepi aktivno participacijo učencev in učenk ter spodbuja njihovo sodelovanje in vključevanje. Mladim pomaga, da se naučijo prepoznati in izkoristiti prednosti ter zmanjšati škodljive posledice globalizacije. Pripravlja jih na vsakodnevne izzive in vprašanja, s katerimi se soočamo tako na lokalni kot na globalni ravni, ter jim pomaga razumeti, kako njihove odločitve vplivajo na življenja drugih in na prihodnost našega planeta. Z globalnim učenjem pri mladih spodbujamo **razvoj kompetenc (znanj, veščin in vrednot), ki jih kot državljani in državljanke sveta potrebujemo za soočanje z globalnimi izzivi:**

- zavedanje povezanosti in soodvisnosti človeka in narave,
- zavzemanje za socialno pravičnost in enakost,
- mirno reševanje sporov,
- izražanje in argumentiranje stališč,
- samozavedanje in refleksija,
- empatija,
- kritično in kreativno mišljenje,
- zmožnost soočanja s kompleksnostjo in negotovostjo,
- prevzemanje odgovornosti za lastna dejanja,
- sprejemanje informiranih in ozaveščenih odločitev,
- iskanje alternativnih rešitev za obstoječe družbene prakse,
- solidarnost,
- spoštovanje raznolikosti in
- upoštevanje potreb prihodnjih generacij.

Podrobnejšemu opisu globalnega učenja je namenjena publikacija z naslovom **Celostni okvir globalnega učenja**, ki smo jo pripravili v sodelovanju s projektnimi partnerji. Tako raziskava kot omenjena publikacija sta na voljo v spletni bazi gradiv na povezavi <https://humanitas.si/baza-gradiv>.

O projektu *Globalni izzivi – Globalni predmeti*

S projektom želimo prispevati k prepoznavnosti in kakovosti globalnega učenja v okviru formalnega šolskega sistema ter spodbuditi razpravo o pomembnosti vnašanja globalne dimenzije v poučevanje. Učitelje in učiteljice želimo dodatno motivirati in usposobiti za naslavljanje globalnih izzivov, tudi bolj občutljivih, ter jih spodbuditi k vključevanju tem, povezanih s cilji trajnostnega razvoja, v medpredmetno in predmetno poučevanje.

Cilji projekta:

- Raziskava o vključevanju globalnega učenja v predmetno poučevanje med učitelji in učiteljicami, ki globalno učenje že poznajo.
- Celostni okvir globalnega učenja, namenjen predstavitvi globalnega učenja in pomembnosti njegovega vključevanja v predmetno izobraževanje, s poudarkom na naslavljanju občutljivih globalnih izzivov in ciljev trajnostnega razvoja v razredu.
- Priročniki za naslavljanje globalnih izzivov v predmetnem poučevanju (geografija, zgodovina, domovinska in državljanska kultura in etika, tuji jezik in matematika), ki smo jih razvili v sodelovanju z učitelji in učiteljicami osnovnih in srednjih šol.
- Daljša usposabljanja za pedagoške delavce in delavke v kombinaciji izobraževanja preko spletne platforme, usposabljanj v živo ter mentorstva s strani strokovnjakov in strokovnjakinj s področja globalnega učenja.
- Krajša usposabljanja za učitelje in učiteljice, namenjena spoznavanju pristopa globalnega učenja in praktičnih primerov za vnos globalne dimenzije v predmetno poučevanje.
- Proakcijske delavnice za učence in učenke ter podpora njihovim mentorjem in mentoricam pri pripravi lokalnih akcij z globalno dimenzijo.
- Osveščanje o pomenu vključevanja globalnega učenja v formalno in neformalno izobraževanje med izobraževalnimi in pedagoškimi institucijami, političnimi odločevalci ter ostalimi zainteresiranimi akterji (organizacija nacionalne konference globalnega učenja, priprava prispevkov o globalnem učenju, predstavitve projekta ipd.).

Projektni partnerji:

- Centrum Edukacji Obywatelskiej / Poljska (nosilec projekta)
- Anthropolis egyesület / Madžarska
- ARPOK / Češka
- ASC – Associazione di Cooperazione e Solidarietà / Italija
- Človek v ohrojeni / Slovaška
- Društvo Humanitas – Center za globalno učenje in sodelovanje / Slovenija
- Leeds DEC / Velika Britanija (Anglija)
- Le Partenariat / Francija
- Scottish Development Education Centre / Velika Britanija (Škotska)
- Südwind Verein für Entwicklungspolitik und globale Gerechtigkeit / Avstrija

Financerji projekta:

Projekt sofinancirajo Evropska unija ter nacionalni financerji (v Sloveniji Ministrstvo za zunanje zadeve RS). Vsebinska projekta je izključno odgovornost projektnih partnerjev in v nobenem primeru ne predstavlja stališč Evropske unije ter drugih financerjev.

Za dodatne informacije o projektu *Globalni izzivi – Globalni predmeti* in naročilo tiskanih izvodov priročnikov in drugih publikacij, nastalih v okviru projekta, se lahko obrnete na vodjo projekta Almo Rogina (alma@humanitas.si).

V priročniku so zbrane aktivnosti, ki vsebujejo vse potrebne informacije in podrobna navodila za izvedbo. Priloge, navedene pri posameznih aktivnostih, so zbrane v spletni bazi gradiv na povezavi <https://humanitas.si/baza-gradiv>, kjer je jasno označen njihov naslov in zaporedna številka, ter si jih lahko natisnete ali prenesete na svoj računalnik v formatu PDF.

Aktivnosti so zasnovane v smeri krepitev kompetenc (znanj, vrednot in veščin) in delovanja na že omenjenih treh nivojih: znanje (glava), vrednote (srce) in akcija (roke). Velik poudarek in hkrati ključni del vseh predstavljenih aktivnosti je diskusija, s katero mlade spodbudite k refleksiji o novo pridobljenih informacijah, k razmisleku in prepoznavanju njihove lastne vloge v obravnavani tematiki ter k iskanju možnih rešitev. Pomembno je, da za izvedbo aktivnosti zagotovite varen prostor (določite pravila sodelovanja, omogočite izražanje mnenj, spodbujate sproščeno vzdušje, zagotovite spoštovanje raznolikih pogledov ipd.) ter da vse učence in učenke spodbujate k aktivni udeležbi.

Aktivnosti so sestavljene po naslednjem zaporedju:

- 1 RAZRED:** Aktivnost je primarno zasnovana za navedeno starostno skupino, z nekaterimi prilagoditvami pa jo lahko izvedete tudi z mlajšimi ali starejšimi učenci in učenkami.
- 2 TRAJANJE:** Okviren čas trajanja aktivnosti ustreza eni ali več šolskim uram.
- 3 KRATEK OPIS:** Opis vsebine aktivnosti, kjer so na kratko povzete obravnavane teme.
- 4 KLJUČNE BESEDE:** Navedene besede so namenjene hitremu pregledu obravnavanih tem.
- 5 METODE:** Pregled uporabljenih in priporočenih metod, ki jih lahko po lastni presoji tudi zamenjate ali prilagodite.
- 6 CILJI AKTIVNOSTI:** Povzetek glavnih ciljev, ki jih želimo doseči z izvedeno aktivnostjo.
- 7 POVEZAVA AKTIVNOSTI Z UČNIMI CILJI:** Izbrani učni cilji glede na učni načrt posameznega predmeta, ki jih z aktivnostjo želimo nasloviti.
- 8 MEDPREDMETNE POVEZAVE:** Možne medpredmetne povezave ali predlagani učni predmeti, pri katerih lahko izvedete prilagojeno različico aktivnosti.
- 9 ŠTEVILO UČENCEV IN UČENK:** Večina predlaganih aktivnosti je primerna za izvedbo v razredu ne glede na število učencev. Za izvedbo nekaterih aktivnostih pa je potrebno zagotoviti najmanjše oz. največje možno število sodelujočih učenk in učencev.
- 10 PRIPOMOČKI:** Navedeni so osnovni pripomočki za izvedbo aktivnosti, ki jih v nekaterih primerih lahko nadomestite z drugimi pripomočki.
- 11 PRILOGE:** Pri vsaki aktivnosti so navedene priloge, potrebne za izvedbo (npr. delovni list, fotografije, kartice, figurice, zemljevid ipd.). Vse priloge so dostopne na spletni strani <https://humanitas.si/baza-gradiv>.
- 12 NAVODILA ZA IZVEDBO:** Potek vsake aktivnosti je opisan po korakih. Pri vsakem koraku je naveden okviren čas izvedbe, jasno pa so označene tudi potrebne priloge in dodatne informacije, ki so zbrane v »Kotičku za informacije«.
- 13 DODATNI PREDLOGI:** Pri vsaki aktivnosti smo navedli nekaj dodatnih predlogov za izvedbo, ki jih lahko uporabite v primeru razširitve, nadgradnje ali pri delu z mlajšimi ali starejšimi učenci in učenkami.
- 14 KOTIČEK ZA INFORMACIJE:** Tu so zbrane dodatne relevantne informacije in zanimivosti, ki so vam lahko v pomoč pri pripravi na izvedbo aktivnosti.
- 15 LITERATURA IN VIRI:** Na koncu vsake aktivnosti so zbrani vsi viri, iz katerih smo črpali informacije ali navdih za aktivnosti in ki vam lahko pridejo prav pri poglobljanju v obravnavano tematiko.

Pregled aktivnosti v priročniku

NASLOV AKTIVNOSTI:	KRATEK OPIS:	RAZRED:	TRAJANJE:
01 VSI SMO POVEZANI Z MIGRANTI IN MIGRANTKAMI	Ljudje smo se kot vrsta selili že vse od svojih začetkov in se razselili po vseh kotičkih tega sveta. Skozi celotno zgodovino smo se preseljevali zaradi podnebja, naravnih nesreč, vojn, iskanja boljših pogojev za življenje, ljubezni ali bolezni – tudi čez ozemlje, ki mu danes pravimo Slovenija. Tako kot nekoč se tudi danes veliko ljudi v Slovenijo priseljuje in iz nje izseljuje v bližnje ali daljne kraje, razlogi za selitve pa so – tako kot v preteklosti – zelo različni. S pomočjo aktivnosti učenci in učenke spoznajo, kako so se v času velikih selitev ljudstev začeli oblikovati današnji evropski narodi in jeziki. Ugotavljajo, kateri narodi so se razvili iz ljudstev, ki so naselila območje današnje Evrope, ter raziskujejo zgodovino svojih prednikov in prednic ter njihovih selitev.	7. razred	45 minut
02 MIGRACIJE NEKOČ IN DANES	Selitve ali migracije so od nekdaj del človeškega življenja. Razlogi za selitve se v stoletjih in tisočletjih pravzaprav niso prav dosti razlikovali: vojne, zavezništva, neugodne vremenske razmere, bolezni, iskanje boljših priložnosti za življenje in ljubezen – vse to in še kaj lahko vpliva na odločitev ljudi, da se preselijo. Tudi danes ni dosti drugače. Aktivnost je namenjena utrjevanju znanja na temo velikih selitev ljudstev. Učenci in učenke s pomočjo zemljevida ponazorijo premike ljudstev, s poudarkom na naših slovanskih prednikih. S pomočjo aktivnosti ugotavljajo, kako so zgodovino človeštva oblikovale velike selitve, ki so jih narekemale agresije različnih ljudstev, ekonomski in podnebni razlogi ter lakota.	7. razred	45 minut
03 IGRAJMO SE S KOCKO	Kljub enakim pravicam, ki pripadajo ljudem ne glede na spol, v praksi temu še vedno ni tako. Pravice številnih žensk, tako v Sloveniji kot po svetu, so še vedno kršene – pa naj gre za višino plačila, ki ga prejmejo za svoje delo, dostop do izobraževanja, odločanje o lastnem telesu ali za možnosti opravljanja različnih poklicev, ki so v družbi videni kot »moški«. Aktivnost je primerna za uvod v učno uro o neenakosti med spoloma, lahko pa služi tudi kot izhodišče za naslavljanje neenakih možnosti drugih družbenih skupin. Učence in učenke spodbudimo k razmisleku o lastnih izkušnjah in pogledih na enakost spolov ter k iskanju možnosti za spodbujanje enakih možnosti za vse ljudi.	7. razred	45 minut
04 DEKLICA S SOCIALNIMI PRAVICAMI	Socialna pravičnost je ključna za dostojno življenje vseh ljudi na svetu, ne glede na to, kje in kako živimo. Kljub temu, da nekatere države na svetu socialno varnost svojih državljanov in državljanek zagotavljajo v okviru različnih institucij, pa so številni ljudje po svetu odvisni od solidarnosti skupnosti, v katerih živijo. Učenci in učenke s pomočjo pravljice H. C. Andersena »Deklica z vžigalicami« razmišljajo o socialni pravičnosti – kaj jo definira, od česa je odvisna in kakšna je stopnja socialne pravičnosti v različnih državah po svetu. Seznanijo se tudi z Indeksom družbenega napredka ter raziskujejo, kakšna je situacija v Sloveniji in po svetu.	8. razred	45–90 minut
05 KDO RAZVIJA KOGA?	Kaj je razvoj? Kaj ga omogoča? So bili vsi zgodovinski dogodki, ki so pripomogli k razvoju globalnega severa, pozitivni tudi za druge dele sveta? Kdo so bili zmagovalci oz. zmagovalke in kdo poraženci oz. poraženke zgodovinskih dogodkov? Komu so ti dogodki koristili in koga so oškodovali? Če želimo bolje razumeti družbo, v kateri živimo, moramo na njen razvoj pogledati z različnih zornih kotov. Aktivnost prikaže dogodke v ozadju zgodovinskega razvoja industrializiranih držav globalnega severa in ponudi prostor za diskusijo o tem, kako je ta »razvoj« vplival na različne dele sveta.	8. razred	45 minut

NASLOV AKTIVNOSTI:	KRATEK OPIS:	RAZRED:	TRAJANJE:
06 OD KRIŽARSKIH DO DANAŠNJIH VOJN	Križarske vojne so sprožile premike prebivalstva, zaradi širjenja vere je umrlo veliko ljudi, porušeni so bili ogromni mestni centri. Zaradi številnih oboroženih spopadov, preganjanj, slabega ekonomskega položaja in usodnih posledic podnebnih sprememb smo tudi danes priča preseljevanju številnih ljudi ter propadanju njihovih domov. Z raziskovanjem razlogov in posledic križarskih pohodov učence in učenke spodbudimo k razmisleku o današnjem svetu in izzivih, s katerimi se soočamo, ter jih spodbujamo k strpnosti in sprejemanju razlik med ljudmi.	8. razred	45 minut
07 RAZNOLIKOST NAS BOGATI	Ne glede na to, kako podobni ali različni smo si, imamo vsi ljudje enake osnovne človeške potrebe, pripadajo pa nam tudi enake pravice. O pravicah ljudi in skupnosti so razmišljali že v starodavnih kulturah, ideja o enakosti pa je prisotna tudi v večini svetovnih religij. Razsvetljenje 18. stoletja je bilo obdobje, v katerem so vzcveteli jezik, govor, glasba, slikarstvo, arhitektura, umetnost in filozofija, razvijati pa se je začel tudi koncept o »naravnih pravicah«, ki naj bi pripadale vsem ljudem, ker so ljudje. Z aktivnostjo učence in učenke spodbudimo k razmisleku o podobnostih, ki nas povezujejo, in o raznolikosti, ki bogati človeške družbe, ter o pomembnosti spoštovanja in uresničevanja človekovih pravic za vse ljudi.	8. razred	45 minut
08 LJUDJE SMO RAZLIČNIH BARV	Ljudje razidem povežemo z različnimi predstavami – nekateri z nacistično ideologijo v Evropi, drugi z večvrednostjo ljudi svetle polti nekoč in danes. Dejstvo je, da je razidem močno prisoten še danes, tako v mišljenju in delovanju številnih posameznikov in posameznice kot v sistemih družbene organizacije. Skozi delavnico se bodo učenci in učenke seznanili z nekaj primeri rasizma v 20. stoletju v Združenih državah Amerike ter iskali vzporednice z današnjim časom. V državi, ki je bila ustanovljena kot demokratična republika z voljeno oblastjo, je rasizem – tako kot v Evropi – še vedno velik družbeni problem.	9. razred	45 minut
09 ALI PROPAGANDNI STROJ ŠE DELUJE?	V današnjem medijskem svetu vlada vojna vsebin ter neprestana bitka za pozornost in klike. Kako pa je bilo s širjenjem objektivnih ali propagandnih sporočil včasih? Delavnica prepleta vsebine, ki se nanašajo na vzpostavitev nacizma, vsakdanjega življenja v nacistični Nemčiji ter propagande in njenega vpliva na vzpostavitev in ohranjanje družbenih razmerij v nacistični Nemčiji. Aktualnost in relevantnost vsebin za današnji čas učencem in učenkam ponudi priložnost za preverjanje zgodovinskih dogodkov, ki jih ob pogledu v preteklost kot človeštvo močno obsojamo in vztrajno poudarjamo: »Nikoli več!«. Učiteljem in učiteljicam lahko delavnica služi kot orodje za povezovanje zgodovinskih dogodkov in aktualno družbenopolitično situacijo v Sloveniji in drugod po svetu.	9. razred	90 minut
10 ZIDOVI NA MEJAH, ZIDOVI V GLAVAH	Zid v Berlinu naj bi državljanom in državljanke Vzhodne Nemčije preprečil prehod na zahodno ozemlje. Zid je ločeval ljudi, ki so nekoč živeli drug z drugim, ter jim oteževal vsakodnevno življenje, odnose in načrtovanje skupne prihodnosti. Aktivnost učence in učenke spodbuja k razmisleku o smislu gradnje zidu, o vzdušju v takratni državi in mestu ter o medčloveških odnosih. Spoznajo, da so zidove gradili že v daljni preteklosti, da bi zadržali vdore različnih ljudstev, in da ponekod zidove, žičnate ograje in druge prepreke postavljajo še danes. Tudi na naši južni meji imamo postavljeno rezilno žico, ki naj bi ljudem preprečila nenadzorovan vstop v Slovenijo. Aktivnost je namenjena kritičnemu razmisleku o tem, zakaj gradimo fizične zidove in tudi zidove v glavah.	9. razred	45 minut

Seznam prilog

Vse priloge so na voljo v bazi gradiv društva Humanitas na spletnem naslovu <https://humanitas.si/baza-gradiv>.
Za dostop do prilog se je potrebno registrirati z uporabniškim imenom in geslom.

NASLOV AKTIVNOSTI:	PRILOGE:
01 VSI SMO POVEZANI Z MIGRANTI IN MIGRANTKAMI	PRILOGA 1: Delovni list »Narodi in jeziki«
02 MIGRACIJE NEKOČ IN DANES	PRILOGA 1: Nema karta Evrope v velikosti A3 PRILOGA 2: Komplet kartic z imeni različnih ljudstev, ki so se preseljevala v času dobe velikih selitev ljudstev PRILOGA 3: Komplet kartončkov s puščicami PRILOGA 4: Navodila za delo parov
03 IGRAJMO SE S KOCKO	PRILOGA 1: Načrt za izdelavo kock PRILOGA 2: Delovni list z vprašanji
04 DEKLICA S SOCIALNIMI PRAVICAMI	PRILOGA 1: Kaj je Indeks družbenega napredka? PRILOGA 2: Zemljevid s podatki o indeksu družbenega napredka za države in svet
05 KDO RAZVIJA KOGA?	PRILOGA 1: Izbor slik, povezanih z zgodovinskimi dogodki
06 OD KRIŽARSKIH DO DANAŠNJIH VOJN	PRILOGA 1: Skica tehnike »grozdi« PRILOGA 2: Vprašanja za skupine PRILOGA 3: Zemljevid, ki prikazuje žarišča konfliktov po svetu leta 2019
07 RAZNOLIKOST NAS BOGATI	PRILOGA 1: Delovni list o podobnostih in razlikah PRILOGA 2: Splošna deklaracija človekovih pravic
08 LJUDJE SMO RAZLIČNIH BARV	PRILOGA 1: Delovni listi za skupine PRILOGA 2: Slovarček pojmov
09 ALI PROPAGANDNI STROJ ŠE DELUJE?	PRILOGA 1: Primeri plakatov nacistične propagande PRILOGA 2: Vsakdanje življenje v nacistični Nemčiji PRILOGA 3: Seznam propagandnih tehnik PRILOGA 4: Primeri plakatov, ki poskušajo vplivati na javno mnenje danes PRILOGA 5: Nemčija v času nacizma PRILOGA 6: Infografika o načinih prepoznavanja lažnih novic
10 ZIDOVI NA MEJAH, ZIDOVI V GLAVAH	PRILOGA 1: Besedilo iz priročnika PRILOGA 2: Infografika o zidovih na mejah držav Evropske unije

01

VSI SMO POVEZANI Z MIGRANTI IN MIGRANTKAMI

RAZRED: 7.

TRAJANJE: 45 MINUT

ŠTEVILO UČENCEV
IN UČENK: 8–28

Ljudje smo se kot vrsta selili že vse od svojih začetkov in se razselili po vseh kotičkih tega sveta. Skozi celotno zgodovino smo se preseljevali zaradi podnebja, naravnih nesreč, vojn, iskanja boljših pogojev za življenje, ljubezni ali bolezni – tudi čez ozemlje, ki mu danes pravimo Slovenija. Tako kot nekoč se tudi danes veliko ljudi v Slovenijo priseljuje in iz nje izseljuje v bližnje ali daljne kraje, razlogi za selitve pa so – tako kot v preteklosti – zelo različni. S pomočjo aktivnosti učenci in učenke spoznajo, kako so se v času velikih selitev ljudstev začeli oblikovati današnji evropski narodi in jeziki. Ugotavljajo, kateri narodi so se razvili iz ljudstev, ki so naselila območje današnje Evrope, ter raziskujejo zgodovino svojih prednikov in prednic ter njihovih selitev.

Ključne besede:

- narodi
- jeziki
- selitve, migracije
- družinsko drevo
- izseljenci in izseljenke, priseljenci in priseljenke, migranti in migrantke

Metode:

- delo v parih
- uporaba delovnega lista
- predstavitev
- pripovedovanje zgodb
- diskusija

Cilji aktivnosti:

- učenci in učenke razumejo proces selitev ljudstev in razvoja današnjih evropskih narodov
- učenci in učenke izdelajo družinsko drevo ter ugotovijo, da so selitve naraven proces, ki je del preteklosti in sedanjosti
- učenci in učenke se zavedajo pomembnosti sprejemanja različnih ljudi in sobivanja z njimi

Povezava aktivnosti z učnimi cilji:

- pojasnjevanje novega političnega zemljevida Evrope po preseljevanju ljudstev
- razvijanje zmožnosti kritične presoje in razlage zgodovinskih dogodkov, pojavov in procesov v preteklosti in sodobnosti
- razvijanje dojemljivosti za vrednote, pomembne za življenje v sodobni demokratični družbi

Medpredmetne povezave:

- geografija
- domovinska in državljanska kultura in etika
- slovenščina
- tuji jeziki

Pripomočki:

- žogica
- računalnik z internetno povezavo
- projektor

Priloge:

- **PRILOGA 1:** Delovni list »Narodi in jeziki« (za vsakega učenca in učenko)

Navodila za izvedbo:

PREDPRIPRAVA:

V eni od predhodnih ur učencem in učenkam pojasnite, kaj je družinsko drevo. Nato naj imajo na voljo nekaj časa (npr. en teden), da za domačo nalogo izdelajo svoje družinsko drevo. Za pomoč pri pripravi naj se pogovorijo s svojimi starši, starimi starši in drugimi sorodniki in sorodnicami.

10 minut

KORAK 1

V uvodu ure učencem in učenkam predstavite obdobje selitve ljudstev kot eno izmed burnih obdobjev v evropski zgodovini. Poudarite, da so se ljudstva selila, napadala, umikala in iskala svoj življenjski prostor na evropskih tleh. Pri teh premikih so prišleki naleteli na staroselska ljudstva, ki pred njimi niso pobegnili. Staroselce in staroselke so nova ljudstva pobila, zasužnjila ali pa jih povsem sprejela medse. Kot primer navedite daljne prednike Slovencev in Slovenk, ki so svoje služabnike in služabnice poimenovali »krščenik« oz. »krščénica«. Šlo je za ljudi rimskega porekla, ki so bili kristjani oz. kristjanke. Sčasoma so se iz teh ljudstev razvili današnji narodi. Po uvodni motivaciji učencem in učenkam razdelite delovni list (**PRILOGA 1**), ki naj ga v parih izpolnijo na podlagi že osvojenega znanja.* S pomočjo znanja o jezikovnih skupinah naj poskušajo ugotoviti, kateri narodi so se razvili iz posameznih ljudstev v času velikih selitev.

*Zaželeno je, da pred to aktivnostjo izvedete aktivnost z naslovom »Migracije nekoč in danes«.

20 minut

KORAK 2

Učenci in učenke naj sedijo v krog. Spodbudite jih k razmisleku o družinskem drevesu, ki so ga izdelali za domačo nalogo. Pomislijo naj na zgodbo iz svoje družinske zgodovine, povezano s selitvami. Ob tem jim razložite, da so to lahko zgodbe bodisi o tem, kako se je kakšen družinski član oz. članica, morda njihova babica, dedek, teta, stric ali celo prababica ali pradedek, priselil oz. priselila v Slovenijo ali se iz nje izselil oz. izselila kam drugam (zaradi iskanja boljšega dela, vojne, ljubezni idr.). Pomislijo lahko tudi na zgodbo kakšnega od prijateljev ali prijateljic, sosedov ali sosed, znancev ali znank.

Nato jim povejte, da se boste v nadaljevanju žogali in pripovedovali zgodbe. Vsak, ki bo ujel žogico, naj na kratko predstavi svojo zgodbo, povezano s selitvami. Za prebijanje ledu lahko začnete s svojo lastno zgodbo. Žogica naj potem med učenci in učenkami kroži tako dolgo, dokler vsi ne delijo svoje zgodbe v razredu (razen, če kdo tega izrecno ne želi).

15 minut

KORAK 3

Nadaljujte z diskusijo, pri kateri si lahko pomagate s spodnjimi vprašanji:

- Kaj bi lahko zaključili po tej aktivnosti, ko ste slišali različne zgodbe, povezane s selitvami? Kaj bi lahko povedali o naši družbi?
- Ste se doma že kdaj pogovarjali o teh zgodbah? Vas zdaj morda zanima kaj več o vaši lastni družinski zgodovini?
- Kakšni so bili razlogi za selitve, ki ste jih lahko slišali danes? (Npr. ljubezen, poroka, ločitev, delo, vojna, študij, želja po spremembi okolja.)
- Kakšni so še lahko razlogi za selitev? (Npr. posledice podnebnih sprememb, naravne nesreče, preganjanje zaradi politične, verske, spolne pripadnosti.)
- Kako običajno imenujemo Slovence in Slovenke, ki so se izselili iz svoje domovine? (Izseljenci in izseljenke.)
- Zakaj jih ne imenujemo migranti in migrantke?
- Koga pa imenujemo migrant oz. migrantka? Zakaj?
- Ali se vam zdi, da obstaja razlika med besedama izseljenec oz. izseljenka in migrant oz. migrantka?

- Kako potekajo selitve oz. migracije danes v primerjavi s tistimi nekoč?
- Od česa je odvisno, kdo lahko potuje, se seli, išče nove priložnosti za boljše življenje?

Za zaključek aktivnosti predvajajte videoposnetek o zgodovini migracij človeštva z naslovom »Zemljevid prikazuje, kako so se ljudje selili po Zemlji« (angl. *Map Shows How Humans Migrated Across The Globe*, Science Insider, 2015).

Dodatni predlogi:

- Z učenci in učenkami si lahko ogledate predstavitev zgodb izvora slovenskih priimkov z naslovom »Nekoč smo bili migranti«, ki jih je pripravil Mirovni inštitut (kartice z zgodbami so dostopne na povezavi <https://klicaj.si/novice/migranti>), ter nato nadaljujete z diskusijo.
- Učencem in učenkam predstavite interaktivni zemljevid migracij Organizacije združenih narodov za migracije, ki je dostopen na povezavi https://migrationdataportal.org/?i=stock_abs_&t=2019, ter skupaj preverite, koliko Slovencev in Slovenk živi po svetu ter koliko in kateri narodi še živijo v Sloveniji. Na tak način si lahko učenci in učenke ogledajo podatke tudi za druge države, ki jih zanimajo.

Kotiček za informacije:

- **Zgodovina priseljavanja Slovencev:** Na ZRC SAZU skrbijo za zapise osebnih zgodb priseljencev in priseljenk, ki jih sproti dopolnjujejo. Zgodbe so dostopne na povezavi <http://zgodbe.zrc-sazu.si>.
- **Slovenci in Slovenke v tujini:** Slovenska izseljenska matica skrbi za portal, ki na svoji podstrani »Ali ste vedeli?« objavlja marsikatero zanimivost o znanih in manj znanih Slovencih in Slovenkah oz. ljudeh s slovenskimi koreninami v tujini. Portal je dostopen na spletni strani https://www.rodnagruda.si/ali_ste_vedeli.
- **V letu 2019** se je v Slovenijo iz tujine priselilo 31.319 ljudi, 15.106 pa se jih je iz Slovenije izselilo. Aktualne podatke o priseljavanju in izseljevanju najdete na spletni strani Statističnega urada RS: <https://www.stat.si/statweb/Field/Index/17/98>.
- **Razlaga dodatnih pojmov**, povezanih z migracijami (Slovenska Filantropija, b. l.). Dostopno na: <https://www.filantropija.org/zbirka-informacij-za-novinarje-glede-beguncev>.

Literatura in viri:

- Bussiness Insider. (2015). *How Humans Migrated Across The Globe*. Dostopno na: <https://www.youtube.com/watch?v=CJdT6QcSbQ0> (pridobljeno 13. 8. 2020).
- Fidermuc, K. (2018). *Z rojaki po svetu nas je precej več*. Dostopno na spletnem portalu Delo.si: <https://www.delo.si/nedelo/z-rojaki-po-svetu-nas-je-precej-vec.html> (pridobljeno 25. 3. 2020).
- IOM, UN Migration. (b. l.). *Chapter two – Migration and Migrants: A global overview*. Dostopno na: <http://www.iom.int/wmr/chapter-2> (pridobljeno 25. 3. 2020).
- Mirovni inštitut. (2015). *Migranti*. Dostopno na: <https://klicaj.si/novice/migranti> (pridobljeno 21. 8. 2020).
- ZRC SAZU. (b. l.). *Življenjske zgodbe*. Dostopno na: <http://zgodbe.zrc-sazu.si> (pridobljeno 21. 8. 2020).
- Žugelj, E. (2019). *Ali ste vedeli ...*. Dostopno na: https://www.rodnagruda.si/ali_ste_vedeli (pridobljeno 13. 8. 2020).

02

MIGRACIJE NEKOČ IN DANES

RAZRED: 7.

TRAJANJE: 45 MINUT

ŠTEVILO UČENCEV
IN UČENK: 8–28

Selitve ali migracije so od nekdaj del človeškega življenja. Razlogi za selitve se v stoletjih in tisočletjih pravzaprav niso prav dosti razlikovali: vojne, zavezništva, neugodne vremenske razmere, bolezni, iskanje boljših priložnosti za življenje in ljubezen – vse to in še kaj lahko vpliva na odločitev ljudi, da se preselijo. Tudi danes ni dosti drugače. Aktivnost je namenjena utrjevanju znanja na temo velikih selitev ljudstev. Učenci in učenke s pomočjo zemljevida ponazorijo premike ljudstev, s poudarkom na naših slovanskih prednikih. S pomočjo aktivnosti ugotavljajo, kako so zgodovino človeštva oblikovale velike selitve, ki so jih narekovale agresije različnih ljudstev, ekonomski in podnebni razlogi ter lakota.

Ključne besede:

- selitve
- migracije
- ljudstva
- narodi
- Rimski imperij
- Evropa

Metode:

- delo v parih
- delo s kartografskim gradivom
- ogled videoposnetka
- diskusija

Cilji aktivnosti:

- učenci in učenke utrdijo svoje poznavanje obdobja velikih selitev
- učenci in učenke razumejo, da so migracije del naše zgodovine, sedanjosti in prihodnosti

Povezava aktivnosti z učnimi cilji:

- razumevanje vzrokov za razpad Rimskega imperija
- razumevanje političnega zemljevida Evrope po preseljevanju ljudstev

Medpredmetne povezave:

- geografija
- domovinska in državljanska kultura in etika
- slovenščina
- tuji jezik

Pripomočki:

- zemljevid, ki ponazarja selitve narodov (učbenik za zgodovino za 7. razred)
- računalnik z internetno povezavo
- projektor
- vrvica (za vsak par cca. 50 cm)

Priloge:

- **PRILOGA 1:** Nema karta Evrope v velikosti A3 (za vsak par)
- **PRILOGA 2:** Komplet kartic z imeni različnih ljudstev,* ki so se preseljevala v času dobe velikih selitev ljudstev (za vsak par)
- **PRILOGA 3:** Komplet kartončkov s puščicami (za vsak par)
- **PRILOGA 4:** Navodila za delo parov (za vsak par)

*Izbor imen ljudstev naj bo prilagojen zemljevidu, ki je v učbeniku, ki ga uporabljajo učenci in učenke.

Navodila za izvedbo:

5 minut

KORAK 1

Učencem in učenkam povejte, da se bodo v nadaljevanju naključno razvrstili v pare. To naredijo tako, da se vsak drugi učenec oz. učenka presede eno vrsto nazaj, tisti, ki sedijo v zadnji vrsti, pa naprej. Začne učenec oz. učenka, ki sedi v prvi vrsti in je najbližje vratom. Na ta način jih spodbudite, da sodelujejo z različnimi sošolci in sošolkami, ne le s tistimi, s katerimi običajno sedijo ali se družijo.

15 minut

KORAK 2

Vsakemu paru razdelite list z nemo karto Evrope (**PRILOGA 1**), komplet kartic z imeni ljudstev (**PRILOGA 2**) in komplet listkov s puščicami (**PRILOGA 3**). Nato učencem in učenkam podajte navodila za delo: »Delo bo potekalo v parih. Vsak par naj najprej pregleda kartice in nato reši naloge. Naloge rešujete s polaganjem kartic in puščic na ustrezno mesto na zemljevidu. Pomagajte si z zemljevidom *Selitev narodov*, ki ga najdete v učbeniku za zgodovino.« Vsakemu paru nato razdelite še navodila za reševanje nalog (**PRILOGA 4**) in vrvico.

5 minut

KORAK 3

Ko učenci in učenke zaključijo z reševanjem nalog, na tablo projicirajte videoposnetek o zgodovini migracij po svetu z naslovom »[Zemljevid prikazuje, kako so se ljudje selili po Zemlji](#)« (angl. *Map Shows How Humans Migrated Across The Globe*; Science Insider, 2015).

20 minut

KORAK 4

Učenci in učenke naj sedejo v krog. Nadaljujte z diskusijo o tem, zakaj je v zgodovini prihajalo do selitev in zakaj do selitev prihaja tudi danes. Pri tem si lahko pomagate z naslednjimi vprašanji:

- Zakaj so se ljudje v preteklosti selili?
- Zakaj se ljudje selijo danes?
- Kakšne so razlike med selitvami v zgodovini in danes?
- Kako se dandanes govori in poroča o selitvah?
- Ali danes uporabljamo drugačne besede za selitve?
- Kaj lahko o sedanjih migracijah razberete iz večine medijev?
- Ali poznate koga, ki se je preselil v Slovenijo iz kakšne druge države, in razlog za njegovo selitev?
- S kakšnimi težavami in izzivi se lahko srečujejo ljudje, ki se preselijo v drugo državo?
- Kaj lahko naredite, da ljudem, ki so se preselili v Slovenijo, pomagate pri vključevanju v družbo?

Učence in učenke spodbudite, da izberejo enega od predlogov ter se skupaj dogovorijo, kako konkretno ga bodo uresničili. Pri načrtovanju in izvedbi jim ponudite mentorsko podporo.

Dodatni predlogi

- Obravnavi tematike o selitvah lahko namenite več časa ter združite delavnici »Migracije nekoč in danes« ter »Vsi smo povezani z migranti in migrantkami«. Pri prvem delu lahko dodate oz. poudarite tudi jezikovno komponento selitev, ki bo učence in učenke počasi uvedla v drugi del učne ure.
- Učencem in učenkam predstavite interaktivni zemljevid migracij Organizacije združenih narodov za migracije, ki je dostopen na povezavi: https://migrationdataportal.org/?i=stock_abs_&t=2019 ter skupaj preverite, koliko Slovencev in Slovenk živi po svetu ter koliko in kateri narodi še živijo v Sloveniji. Na tak način si lahko učenci in učenke ogledajo podatke tudi za druge države, ki jih zanimajo.

Kotiček za informacije:

Izseljevanje prebivalstva iz Slovenije:

- Prvi val: V letih med 1860 in 1914 je prišlo v Evropi in s tem tudi na Slovenskem do velikega porasta prebivalstva. Zaradi velikega števila prebivalstva pa vsi niso uspeli preživeti

- le od obdelovanja zemlje. Kmetje so po odpravi fevdalizma dobili osebno svobodo, številni fantje so se želeli izogniti služenju vojaščine. Zaradi teh in drugih razlogov se je v obdobju pred 1. svetovno vojno s slovenskega etničnega ozemlja izselila skoraj tretjina prebivalstva. Najpogosteje so se selili v ZDA, Nemčijo, Argentino in druge dele Avstro-Ogrske, nekateri izmed njih pa tudi v Brazilijo, Venezuelo, Kanado in drugam. Med izseljenke so spadale tudi aleksandrinke, mlada dekleta predvsem s Primorske in iz Ziljske doline, ki so kot dojilje in varuške odhajale k bogatejšim družinam v Egipt.
- Drugi val: V obdobju med 1918 in 1941 so Slovenci in Slovenke zapuščali svoje domove zaradi prepleta ekonomskih (manj razvite regije) in političnih (Primorci so se umikali pred fašizmom, koroški Slovenci pred nemškim nacionalizmom) razlogov. Taktika političnega pregona je bilo pogosto tudi ekonomsko zanemarjanje območij. Ker so ZDA priseljevanje zelo omejile, se je večina izseljencev in izseljenk preselila v Argentino, nekaj pa tudi v druge države Južne Amerike, Kanado in Avstralijo. Precej ljudi se je preselilo tudi v druge evropske države, največ v Francijo, Belgijo in Nemčijo. Del prebivalstva se je izselil tudi v druge dele Kraljevine SHS. Nadaljevalo se je tudi izseljevanje mladih deklet, aleksandrink, v Egipt.
 - Tretji val: Slovenci in Slovenke so se selili tudi po drugi svetovni vojni in konec 1970. let, predvsem zaradi političnih in ekonomskih razlogov. Po koncu 2. svetovne vojne se je iz Slovenije izselilo veliko ljudi, ki so prišli v konflikt s komunistično oblastjo. Najprej so se naselili v begunskih taboriščih v Avstriji in Italiji ter se od tam izselili po svetu. V naslednjih letih se jih je mnogo preselilo v Argentino, ZDA, Avstralijo, Kanado, nekaj pa tudi v Veliko Britanijo, Švedsko in Nemčijo. V 1960. letih se je začel val ekonomskih migracij, in številni Slovenci in Slovenke so se v želji po boljšem življenju preselili v Nemčijo, Švedsko, Francijo, Avstralijo, Kanado, tudi v ZDA in v še nekatere druge evropske države.
 - Po osamosvojitvi Republike Slovenije se je izseljevanje nadaljevalo v manjšem obsegu. Šlo je predvsem za posameznike in posameznice, ki so se izselili v iskanju boljših kariernih možnosti, zaradi ljubezni, pustolovstva itd. Zaradi ekonomsko-finančne krize se je izseljevanje spet nekoliko povečalo med letoma 2008 in 2009, od takrat pa se stalno zvišuje – vsako leto se iz Slovenije v druge države preseli okoli 9.000 državljanov in državljanek. Vir: Gov.si (2020).
 - **Narodnostna sestava Slovenije** (popis prebivalstva 2002): Slovenci in Slovenke 83,1 %, Hrvatice 1,8 %, Srbi in Srbkinje 2,0 %, Muslimani in Muslimanke (skupaj z Bošnjaki in Bošnjakinjami) 1,6 %, Madžari in Madžarke 0,3 %, Italijani in Italijanke 0,1 %, drugi 2,2 % in neznano 8,9 %. Vir: Statistični urad Republike Slovenije (2002).
 - **Število tujih državljanov in državljanek v Sloveniji:** 1. januarja 2020 je 156.351 tujcev in tujek predstavljalo 7,5 % vseh prebivalcev in prebivalk Slovenije. Vir: Statistični urad Republike Slovenije (2020).
 - **V letu 2019** se je v Slovenijo iz tujine priselilo 31.319 ljudi, 15.106 pa se jih je iz Slovenije izselilo. Aktualne podatke o priseljevanju in izseljevanju najdete na spletni strani Statističnega urada RS: <https://www.stat.si/statweb/Field/Index/17/98> (pridobljeno 21. 8. 2020).
 - **Tuje državljanke in državljanke v Sloveniji** delimo v dve večji skupini, ki se razlikujeta glede na način in pogoje vstopa v državo, in sicer:
 - državljanji in državljanke držav članic Evropskega gospodarskega prostora (države članice EGP so države članice Evropske unije, Norveška, Islandija in Lihtenštajn)
 - državljanji in državljanke tretjih držav, nečlanice EGP/EU (Ministrstvo za notranje zadeve, 2015).
 - **Aktualni podatki o prosilcih in prosilkah za azil v članicah EU:**
 - Leta 2018 je v državah članicah Evropske unije zaprosilo za mednarodno zaščito (vložilo prošnjo za azil) 580.800 ljudi. Med njimi je bilo največ državljanov in državljanek Sirije, Afganistana in Iraka, torej oseb, ki bežijo iz držav, kjer divja vonja oz. potekajo oboroženi spopadi. Največ prošenj je bilo vloženih v Nemčiji, Franciji in Grčiji, od vseh vloženih prošenj pa jih je bilo pozitivno razrešenih 37 %.
 - Leta 2019 je v državah članicah Evropske unije zaprosilo za mednarodno zaščito (vložilo prošnjo za azil) 612.700 ljudi. Med njimi je bilo največ državljanov in državljanek Sirije, Afganistana in Venezuele, torej oseb, ki bežijo iz držav kjer divja vonja oz. potekajo oboroženi spopadi ali pa prevladuje vsesplošna kriza. Največ prošenj je bilo vloženih v Nemčiji, Franciji in Španiji, od vseh vloženih prošenj pa jih je bilo pozitivno razrešenih 38 %. Vir: Eurostat (2020).
 - **Aktualni podatki o prosilcih in prosilkah za azil v Sloveniji:**
 - V obdobju dvajsetih let (od leta 1995 do novembra 2015) je bila v Sloveniji mednarodna zaščita (azil) priznana vsega skupaj le 390 osebam, od tega 259 moškim in 131 ženskam.

- V zadnjih letih se je število vloženih prošelj za azil povečalo: leta 2018 je v Sloveniji za mednarodno zaščito zaprosilo 2.875 ljudi, pozitivno razrešene so bile 104 prošnje; leta 2019 pa je za mednarodno zaščito zaprosilo 3.610 oseb, od tega je bila prošnja pozitivno razrešena pri 88-ih. Največ prosilcev in prosilk za azil je v letih 2018 in 2019 prihajalo iz Pakistana, Alžirije in Afganistana. Vir: Statistični urad Republike Slovenije (b. l.) in Eurostat (2019).
 - **Nekaj aktualnih podatkov o osebah s slovenskimi koreninami, ki živijo v tujini:**
 - Nemčija – okoli 50.000 oseb
 - Francija – okoli 20.000 oseb
 - Velika Britanija – okoli 5.000 oseb
 - Švica – okoli 14.000 oseb
 - Srbija – okoli 4.000 oseb
 - Argentina – okoli 30.000 oseb
 - Urugvaj – okoli 2.000 oseb
 - ZDA – okoli 300.000 oseb
 - Kanada – 40.000–50.000 oseb
 - Mehika – okoli 80 oseb
 - Avstralija – med 20.000 – 25.000 oseb
 - Nova Zelandija – okoli 400 oseb (Vir: Gov.si, 2020).
- Podatki o Slovencih in Slovenkah, ki živijo v drugih delih sveta žal niso na voljo.

Literatura in viri:

- Bussiness Insider. (2015). *How Humans Migrated Across The Globe*. Dostopno na: <https://www.youtube.com/watch?v=CJdT6QcSbQ0> (pridobljeno 13. 8. 2020).
- Eurostat. (2019). *Five main citizenships of first-time asylum applicants (non-EU-27 citizens), 2018*. Dostopno na: [https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=File:Five_main_citizenships_of_\(non-EU\)_asylum_applicants,_2018_\(number_of_first_time_applicants,_rounded_figures\)_YB19_1.png](https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=File:Five_main_citizenships_of_(non-EU)_asylum_applicants,_2018_(number_of_first_time_applicants,_rounded_figures)_YB19_1.png) (pridobljeno 24. 8. 2020).
- Eurostat. (2020). *Five main citizenships of first-time asylum applicants (non-EU-27 citizens), 2019*. Dostopno na: [https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=File:Five_main_citizenships_of_first-time_asylum_applicants_\(non-EU-27_citizens\),_2019_\(number,_rounded_figures\).png&oldid=480416](https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=File:Five_main_citizenships_of_first-time_asylum_applicants_(non-EU-27_citizens),_2019_(number,_rounded_figures).png&oldid=480416) (pridobljeno 24. 8. 2020).
- Eurydice. (2019). *Prebivalstvo: demografsko stanje, jeziki in veroizpovedi*. Dostopno na: https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/population-demographic-situation-languages-and-religions-77_sl (pridobljeno 24. 8. 2020).
- Gov.si. (2020). *Slovenci po svetu*. Dostopno na: <https://www.gov.si/podrocja/zunanje-zadeve/slovenci-zunaj-slovenije/slovenci-po-svetu> (pridobljeno 24. 8. 2020).
- IOM, UN Migration. (b. l.). *Chapter two – Migration and Migrants: A global overview*. Dostopno na: <http://www.iom.int/wmr/chapter-2> (pridobljeno 25. 3. 2020).
- Krumpak, A. (2015). *Stari in srednji vek: zgodovina za 7. razred osnovne šole*. Ljubljana: Modrijan Založba, d.o.o.
- Nacionalna kontaktna točka Slovenije za Evropsko migracijsko mrežo, Ministrstvo za notranje zadeve. (2015). *Tujci v Sloveniji*. Dostopno na: <http://emm.si/migracije-in-slovenija/tujci-v-sloveniji> (pridobljeno 24. 8. 2020).
- Razpotnik, B. (2020). *1. januarja 2020 v Sloveniji 2.095.861 prebivalcev ali 15.000 več kot leto dni prej*. Dostopno na: <https://www.stat.si/StatWeb/News/Index/8773> (pridobljeno 24. 8. 2020).
- Razpotnik J., Snoj D. (2015). *Raziskujem preteklost 7, učbenik z dodatkom za zgodovino v 7. razredu osnovne šole*. Ljubljana: Založba Rokus Klett, d.o.o.
- Statistični urad Republike Slovenije. (2002). *Popis prebivalstva, gospodinjstev in stanovanj 2002*. Dostopno na: https://www.stat.si/popis2002/si/rezultati/rezultati_red.asp?ter=SLO&st=7 (pridobljeno 24. 8. 2020).
- Statistični urad Republike Slovenije. (b. l.). *Cilj 10. Število prošelj za azil (skupaj in ugodene)*. Dostopno na: [https://www.stat.si/Pages/cilji/cilj-10.-zmanj%C5%A1ati-neenakosti-znotraj-dr%C5%BEav-in-med-njimi/10.6-%C5%A1tevilo-prvih-pro%C5%A1enj-za-azil-\(skupaj-in-sprejetih\)-na-prebivalca](https://www.stat.si/Pages/cilji/cilj-10.-zmanj%C5%A1ati-neenakosti-znotraj-dr%C5%BEav-in-med-njimi/10.6-%C5%A1tevilo-prvih-pro%C5%A1enj-za-azil-(skupaj-in-sprejetih)-na-prebivalca) (pridobljeno 24. 8. 2020).
- Urad vlade RS za oskrbo in integracijo migrantov. (2020). *Sprejem, oskrba in nastanitev prosilcev za mednarodno zaščito*. Dostopno na: <https://www.gov.si teme/sprejem-oskrba-in-nastanitev-prosilcev-za-mednarodno-zascito/#e57214> (pridobljeno 24. 8. 2020).

03

IGRAJMO SE S KOCKO

RAZRED: 7.

TRAJANJE: 45 MINUT

ŠTEVILO UČENCEV
IN UČENK: 6–30

Kljub enakim pravicam, ki pripadajo ljudem ne glede na spol, v praksi temu še vedno ni tako. Pravice številnih žensk, tako v Sloveniji kot po svetu, so še vedno kršene – pa naj gre za višino plačila, ki ga prejmejo za svoje delo, dostop do izobraževanja, odločanje o lastnem telesu ali za možnosti opravljanja različnih poklicev, ki so v družbi videni kot »moški«. Aktivnost je primerna za uvod v učno uro o neenakosti med spoloma, lahko pa služi tudi kot izhodišče za naslavljanje neenakih možnosti drugih družbenih skupin. Učence in učenke spodbudimo k razmisleku o lastnih izkušnjah in pogledih na enakost spolov ter k iskanju možnosti za spodbujanje enakih možnosti za vse ljudi.

Ključne besede:

- neenake možnosti
- enakost spolov
- človekove pravice
- pravice žensk
- diskriminacija

Metode:

- igra
- opazovanje
- refleksija
- ogled videoposnetka
- delo v skupinah
- diskusija

Cilji aktivnosti:

- učenci in učenke se seznanijo z neenakostjo med spoloma oziroma med različnimi družbenimi skupinami
- učenci in učenke razumejo in razpravljajo o pomenu enakosti spolov
- učenci in učenke spoznajo pomembne zgodovinske mejnike v boju za pravice žensk
- učenci in učenke spoznajo zgodovino in pomen mednarodnega dneva žensk, ki ga praznujemo 8. marca.

Povezava aktivnosti z učnimi cilji:

- analiziranje emancipacije žensk in njenih posledic
- razvijanje enakopravnega odnosa med spoloma

Medpredmetne povezave:

- domovinska in državljanska kultura in etika
- geografija
- matematika
- tuji jeziki
- gospodinjstvo

Pripomočki:

- karton
- lepilo za papir
- flomastri (en komplet za vsako skupino)
- plakat ali šeleshamer (za vsako skupino)
- računalnik z internetno povezavo
- projektor

Priloge:

- **PRILOGA 1:** Načrt za izdelavo kock
- **PRILOGA 2:** Delovni list z vprašanji

Navodila za izvedbo:

PREDPRIPRAVA:

S pomočjo načrta za izdelavo kock (**PRILOGA 1**) iz kartona ali odpadnega materiala izdelajte kocki z različnim številom pik v velikosti 10 x 10 cm ali več.

10 minut

KORAK 1

Učencem in učenkam na začetku ure povejte, da se bodo igrali igro s kockami. Razvrstite jih v dve skupini glede na spol (skupina A – dekleta, skupina B – fantje). Skupini naj se postavita vsaka v svojo vrsto. Skupini deklet izročite kocko A (kocka z vijoličnimi pikami: 6, 4, 3, 2, 2, 1), skupini fantov pa kocko B (kocka z oranžnimi pikami: 6, 5, 5, 4, 3, 2).

Učencem in učenkam razložite potek igre. Predstavnica skupine A in predstavnik skupine B hkrati vržeta kocki, vi pa število pik za vsako skupino napišite na tablo (rezultate vpišite v ločena stolpca za skupino A in skupino B). Učenci in učenke naj odigrajo toliko krogov, kot je članov oz. članic posamezne skupine. Pri tem bodite pozorni, da bo vsak prišel na vrsto za metanje kocke (če je v eni skupini več učencev oz. učenk kot v drugi, lahko ista oseba kocko vrže večkrat).

Če učenci in učenke med igro slučajno ugotovijo, da kocki nimata enakega števila pik, jim razložite, da naj se zaenkrat s tem ne obremenjujejo in naj igro odigrajo do konca.

Ko kocko vržeta še zadnja predstavnica in zadnji predstavnik skupine, naj učenci in učenke seštejejo priigrano število pik vsake skupine ter primerjajo rezultate. Učence in učenke vprašajte, če so zadovoljni z rezultatom. V primeru, da med igro niso opazili različnega števila pik na kockah, jih vprašajte, če so opazili kakšno razliko med kockama.

10 minut

KORAK 2

Učenci in učenke naj sedijo v krog. Nadaljujte z diskusijo, pri kateri so vam lahko v pomoč naslednja vprašanja:

- Kako je potekala igra? Je bila pravična? Zakaj da/ne?
- Kako ste se med igro počutili fantje in kako dekleta?
- Kdaj je vaša skupina ugotovila, da ste v slabšem oz. boljšem položaju kot druga skupina in da zmaga ni odvisna od vas samih?
- Kaj bi se moralo zgoditi, da bi bila igra pravičnejša? Kakšne rešitve bi predlagali?
- Kaj je po vašem mnenju predstavljala ta aktivnost? Se vam zdi, da igra odraža realno življenje? Kako?
- Kako se neenake možnosti med spoloma odražajo v življenju? Na katerih področjih?
- Se lahko spomnite še kakšne situacije, kjer so pravila za dekleta/ženske in fante/moške drugačna? Kje?
- Kakšen je položaj žensk v Sloveniji in kakšen drugje po svetu?

Predvajajte kratek video [Infodrom: Dan žensk](#) (TVInfodrom, 2013), ki predstavi zgodovinski pregled pravic žensk ter nadaljujte z naslednjimi vprašanji:

- Ste vedeli, zakaj praznujemo svetovni dan žensk 8. marca?
- Kaj vas je med ogledom videa najbolj presenetilo?
- Kako bi se počutili, če bi o vašem življenju brez vašega dovoljenja odločal nekdo drug?

Kako bi se počutili, če bi o skupnih stvareh, ki zadevajo celoten razred (npr. kam boste šli na zaključni izlet), lahko odločala le dekleta ali le fantje?

15 minut

KORAK 3

Učence in učenke razvrstite v manjše skupine (po tri ali štiri) ter vsaki skupini izročite list z vprašanji (**PRILOGA 2**). V skupinah naj si izmenjajo svoja mnenja in izkušnje ter poglede na obravnavano temo. Skupaj naj nato oblikujejo plakat, na katerega zapišejo ali narišejo odgovore na 3. in 4. vprašanje z delovnega lista.

10 minut

KORAK 4

Učenci in učenke naj sedejo nazaj v krog. Predstavniki ali predstavnice vsake skupine naj ostalim predstavijo plakat, ki ga je skupina pripravila, ter izpostavi eno ali dve ideji, ki jih nameravajo člani in članice skupine izvesti, da bi dosegli večjo enakost med spoloma. Plakate lahko ob zaključku nalepite na steno v razredu ali drugje v šoli, da si jih bodo lahko ogledali tudi ostali učenci in učenke ter zaposlene in zaposleni na šoli.

Dodatni predlogi:

- Diskusijo lahko razširite na temo diskriminacije ter učence in učenke spodbudite k razmisleku z vprašanjem: *Katere skupine ljudi v naši družbi nimajo enakih možnosti kot večinsko prebivalstvo in na katerih področjih je to najbolj opazno?*
- Možna razširitev: izvedite kviz o pravicah žensk ter zgodovinskih dejstvih z naslovom »Vsak dan 8. marec«, ki ga je pripravila nevladna organizacija Mesto žensk – Društvo za promocijo žensk v kulturi. Kviz z vprašanji iz odgovori z dodatnimi pojasnili najdete na povezavi: <http://www.cityofwomen.org/sl/content/vsakdan8marec>
- Z učenci in učenkami si oglejte film »Sufražetke« (*Suffragette*, 2015), ki predstavlja prve borke za človekove pravice in osvetljuje ozadje zgodovine boja za pravice žensk. Več informacij o filmu in napovednik najdete na spletni strani Kina Dvor: <https://www.kinodvor.org/film/sufrazetke>.

Kotiček za informacije:

- **Nekaj pomembnih zgodovinskih dejstev:** Nova Zelandija je bila leta 1893 prva država na svetu, ki je ženskam podelila volilno pravico. Leta 1900 je Nacionalna zveza društev za žensko volilno pravico, ki jo je vodila Millicent Garrett Fawcett, postala največja organizacija v Veliki Britaniji za ženske pravice. Njene članice so se imenovalе sufražetke in so se borile za ženske pravice na miroljuben način. Ženska volilna pravica je bila uvedena v mednarodno pravo leta 1948, ko je Generalna skupščina Organizacije združenih narodov sprejela Splošno deklaracijo človekovih pravic. Dodatno jo je potrdila Konvencija o odpravi diskriminacije žensk, ki jo je sprejela Generalna skupščina OZN leta 1979. Začela je veljati 3. septembra 1981, ko jo je sprejelo 20 držav. Na Slovenskem so volilno pravico ženske dobile leta 1945.
- **8. marec – dan žena** je mednarodni praznik žensk, ki ga po svetu vsako leto praznujejo že od leta 1911. Na ta dan praznujemo ekonomsko, politično in socialno enakopravnost in dosežke žensk. Pobudo za praznovanje 8. marca je dala nemška feministka in socialistka Clara Zetkin, rojena Eissner (1857–1933). Avstrijski zakonik je poročenim ženskam pravico do dela podelil leta 1811, kar je bilo v širšem pogledu napredno – tega takrat francosko ali nemško pravo še ni dovoljevalo. Ženska je s tem pridobila določeno ekonomsko samostojnost. Vedno več žensk se je zaposlovalo, kar je privedlo do zahtev po pravicah delavk. Avstrijska zakonodaja je s predpisi poskušala urejati nočno delo, pravice nosečnic in porodnic ter enakovredne plače – ženske so namreč pogosto opravljale enako zahtevno delo, čeprav so jim pripisovali lažje delo ter jih na podlagi tega tudi plačevali. Socialni demokrati so tako pričeli predstavljati lastno vizijo položaja delavk: osemurni delavnik, 16 tednov porodniškega dopusta, prosta sobota, ženske na položaju sodnic, inšpektorice itd. Ena izmed ključnih zahtev je bila tudi ženska volilna pravica, vse te zahteve pa naj bi se še dodatno poudarjale ob praznovanju dneva žena. Tudi v Sloveniji so potekali boji za enakopravnost žensk – tako je že leta 1897 začel izhajati ženski časopis Slovenka, prvo žensko društvo pa je bilo ustanovljeno leto pozneje (Zgodovinski portal, 2017).
- **Platforma Metina lista** je pripravila izčrpno in ilustrativno predstavitev pomembnih mejnikov v boju za pravice žensk na Slovenskem, ki si ga lahko skupaj ogledate na spletni povezavi: <https://metinalista.si/pomembni-mejniki-v-boju-za-pravice-zensk-na-slovenskem>.

- **Indeks spolne neenakosti:** Za podrobnejši pogled v položaj žensk po svetu si lahko ogledate Indeks spolne neenakosti (*Gender Inequality Index – GII*), ki je dostopen na povezavi Organizacije združenih narodov: <http://hdr.undp.org/en/data>. Indeks osvetljuje položaj žensk v 160 državah po svetu ter omogoča vpogled v razlike med spoloma na glavnih področjih človekovega razvoja. Glavni kazalniki indeksa izpostavljajo področja, ki potrebujejo kritične premike in spremembe politik, in spodbujajo proaktivno razmišljanje za premagovanje sistemskih ovir za ženske.

Literatura in viri:

- Eurostat. (2020). *Gender pay gap statistics*. Dostopno na: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=File:Gender_pay_gap_data2018_EU27-01.jpg (pridobljeno 30. 7. 2020).
- Mesto žensk. (2013). #VsakDan8Marec. *Pedagoško gradivo za izvedbo učne ure ob mednarodnem dnevu žensk*. Dostopno na: <http://www.cityofwomen.org/sl/content/vsakdan8marec> (pridobljeno 13. 8. 2020).
- Metina lista. (2014). *Pomembni mejniki v boju za pravice žensk na Slovenskem*. Dostopno na: <https://metinalista.si/pomembni-mejniki-v-boju-za-pravice-zensk-na-slovenskem> (pridobljeno 13. 8. 2020).
- Neate, R. (2018). *Global pay gap will take 202 years to close, says World Economic Forum*. Dostopno na: <https://www.theguardian.com/world/2018/dec/18/global-gender-pay-gap-will-take-202-years-to-close-says-world-economic-forum> (pridobljeno 30. 7. 2020).
- TVInfodrom. (2013). *Infodrom: Dan žensk*. Dostopno na: <https://www.youtube.com/watch?v=QDQ4HMgNpN0> (pridobljeno 13. 8. 2020).
- UNDP. (b. l.). *Human Development Data (1990-2018)*. Dostopno na: <http://hdr.undp.org/en/data> (pridobljeno 13. 8. 2020).
- World Economic Forum. (2018). *The Global Gender Gap Report 2018*. Dostopno na: http://www3.weforum.org/docs/WEF_GGGR_2018.pdf (pridobljeno 30. 7. 2020).
- Zgodovinski portal. (2017). *8. marec, dan (delovnih) žena*. Dostopno na: <http://zgodovina.si/8-marec-dan-delovnih-zena> (pridobljeno 30. 7. 2020).

04

DEKLICA S SOCIALNIMI PRAVICAMI

RAZRED: 7.

TRAJANJE: 45– 90 MINUT

ŠTEVILO UČENCEV
IN UČENK: 6–28

Socialna pravičnost je ključna za dostojno življenje vseh ljudi na svetu, ne glede na to, kje in kako živimo. Kljub temu, da nekatere države na svetu socialno varnost svojih državljanov in državljanek zagotavljajo v okviru različnih inštitucij, pa so številni ljudje po svetu odvisni od solidarnosti skupnosti, v katerih živijo. Učenci in učenke s pomočjo pravlјice H. C. Andersena »Deklica z vžigalicami« razmišljajo o socialni pravičnosti – kaj jo definira, od česa je odvisna in kakšna je stopnja socialne pravičnosti v različnih državah po svetu. Seznanijo se tudi z Indeksom družbenega napredka ter raziskujejo, kakšna je situacija v Sloveniji in po svetu.

Ključne besede:

- socialna varnost
- socialna pravičnost
- industrializacija
- otroško delo
- revščina
- socialne pravice
- družbeni napredek

Metode:

- delo z besedilom
- delo s podatki
- diskusija

Cilji aktivnosti:

- učenci in učenke spoznajo koncept socialne pravičnosti
- učenci in učenke razumejo ključne značilnosti socialne države
- učenci in učenke spoznajo, da se stopnja socialne pravičnosti v različnih državah po svetu zelo razlikuje
- učenci in učenke spoznajo indeks družbenega napredka

Povezava aktivnosti z učnimi cilji:

- ugotavljanje gospodarskih, političnih, družbenih posledic industrializacije
- pojasnjevanje temeljev kapitalistične miselnosti
- primerjava značilnosti in obsega gospodarskih tokov po svetu
- sklepanje o pozitivnih in negativnih posledicah industrializacije
- sklepanje o vzrokih in posledicah selitev evropskih ljudstev

Medpredmetne povezave:

- državljanska in domovinska kultura ter etika
- geografija
- gospodinjstvo
- tuji jezik

Pripomočki:

- računalnik z internetno povezavo
- projektor
- knjižni izvodi ali avdio posnetek* pravlјice Deklica z vžigalicami (H. C. Andersen)

*Zvočna pravlјica je dostopna na spletni povezavi: <https://www.youtube.com/watch?v=qey1OdYKOpg> (Pravlјični kanal, 2015).

Priloge:

- **PRILOGA 1:** Kaj je indeks družbenega napredka?
- **PRILOGA 2:** Zemljevid s podatki o indeksu družbenega napredka za države in svet (za leto 2019)

Navodila za izvedbo:

15 minut

KORAK 1

Skupaj z učenci in učenkami preberite ali poslušajte pravljico H. C. Andersena »Deklica z vžigalicami«.

15 minut

KORAK 2

Potem ko ste prebrali ali poslušali zgodbo, učencem in učenkam postavite vprašanje za razmislek:

- Kaj v tej zgodbi se vam zdi krivično?

Glede na odgovore učencev in učenk postavite dodatna vprašanja.

- Kako se deklica počuti?
- Kdo skrbi zanjo?
- Kje deklica živi in kakšen je njen dom?
- Zakaj je bilo življenje te deklice takšno, kot je opisano v zgodbi?

Pri tem odgovore učencev in učenk navežite na nižji družbeni sloj. Ko učenci in učenke ne bodo imeli več idej, naredite povzetek, ki ga navežite na različne družbene sloje skozi zgodovino.

- Kdaj in kje se je dogajala zgodba deklice z vžigalicami?
- Kdaj in kje bi se podobna zgodba še lahko dogajala?

V nadaljevanju učence in učenke spodbujajte k ugotovitvi, da so danes številne države zavezane k zagotavljanju in uresničevanju t. i. socialnih pravic, česar v 19. stoletju večinoma še niso poznali. Razložite jim pomen socialne države ter na kratko predstavite *Splošno deklaracijo človekovih pravic* in *Mednarodni pakt o ekonomskih, socialnih in kulturnih pravicah* (**KOTIČEK ZA INFORMACIJE**).

- Kdo zagotavlja socialno varnost ljudem v različnih državah? Kdo bi jo po vašem mnenju moral zagotavljati?

Pojasnite, da v nekaterih državah za socialno varnost poskrbi država preko različnih institucij (npr. centri za socialno delo), ponekod imajo ključno vlogo nevladne organizacije (ki pravzaprav opravljajo to nalogo namesto države), ponekod za socialno varnost ljudi poskrbi skupnost (razširjena družina, vaša skupnost idr.), pogosto pa gre tudi za kombinacijo naštetih sistemov.

- V državi s kakšnim socialnim varstvom si želite živeti?

15 minut

KORAK 2

Z učenci in učenkami se nato pogovorite o socialni pravičnosti po svetu ter jim predstavite indeks družbenega napredka (**KOTIČEK ZA INFORMACIJE**). Nadaljujte z diskusijo:

- Kako bi lahko z lastnimi besedami opisali pojem »socialna pravičnost«?
- Kako lahko socialno pravičnost povežemo z družbenim napredkom oz. razvojem?
- Na katero mesto na indeksu družbenega napredka za leto 2019 se po vašem mnenju uvršča Slovenija?
- Kakšna pa je po vašem mnenju ocena svetovnega povprečja družbenega napredka?

Na tablo projicirajte podatke iz Indeksa družbenega napredka za države in svet (**PRILOGA 2**), učencem in učenkam pa razdelite liste z opisom indeksa družbenega napredka (**PRILOGA 1**), da si bodo lahko sami prebrali opis ter podrobneje ogledali področja, ki jih Indeks pokriva.

- Kaj lahko iz razberete iz predstavljenega seznama področij indeksa družbenega napredka?
- Katera področja pokriva?

- Zakaj po vašem mnenju ocena svetovnega povprečja družbenega napredka ni višja?
- Kdo je odgovoren za to?
- Kako lahko tudi mi vsi prispevamo k hitrejšemu družbenemu napredku na globalni ravni?

Glede na odgovore učencev in učenk se v zaključni diskusiji navežite tudi na posledice industrializacije, suženjstvo, vpliv kolonizacije, boj za človekove pravice, neenakomeren ekonomski in družbeni razvoj po svetu, prekomerno izkoriščanje ljudi in narave s strani nekaterih držav in/ali multinacionalk, ki omogoča udobje manjšemu dela prebivalstva (tudi nam), številnim ljudem pa onemogoča dostojno življenje, ter na neenakomerno porazdelitev bogastva med globalnim severom in globalnim jugom (**KOTIČEK ZA INFORMACIJE**).

Dodatni predlogi:

- **Loterija:** Da bi bil del aktivnosti, ki je namenjen obravnavi indeksa družbenega napredka, bolj izkustven, lahko uporabite metodo loterije. Predhodno pripravite seznam držav iz indeksa, ki se nahajajo v različnem rangu (izberite toliko držav, kot je učencev in učenk v razredu). Na vsak listek napišite ime države ter njeno oceno družbenega napredka v letu 2019 (oz. poiščite ažurne podatke). Listke med seboj premešajte ter jih shranite v manjšo škatlo ali vrečko iz blaga. Učenci in učenke naj nato izžrebajo vsak svoj listek, pri čemer naj ime države ohranijo zase. Nato naj si vsak poskuša predstavljati, kje na svetu se država nahaja ter kakšno bi bilo njihovo življenje, če bi se rodili in živeli v tej državi. Nato jih razvrstite v manjše skupine po tri, znotraj katerih naj si izmenjajo informacije o državah ter svoje predstave o tamkajšnjem življenju.
- **Ta pravljica ni pravična:** V primeru, da imate več časa za predpriprave in izvedbo aktivnosti, jo lahko nadgradite z gledališko metodo, s katero učenci in učenke s svojim posegom v igro spremenijo potek zgodbe *Deklica z vžigalicami* ter jo naredijo bolj pravično. V tem primeru se prostovoljci in prostovoljke javijo za določene vloge oseb, ki nastopajo v zgodbi (deklica, babica, deček, mimoidoči, oče), lahko pa dodajo tudi nove osebe. Zgodbo preberite še enkrat (v procesu predpriprave jo lahko prilagodite), prostovoljci in prostovoljke pa naj glede na njen potek odigrajo svoj del. V drugem poizkusu pozovite druge učence in učenke, ki ne igrajo, da na točki zgodbe, ki se jim zdi nepravična, ustavijo igro, vstopijo vanjo in zamenjajo igralca ali igralko ter ta del odigrajo tako, kot bi bilo po njihovem mnenju prav. Pravljico lahko ponovno odigrate večkrat – dokler je med učenci in učenkami interes, da intervenirajo v zgodbi in zamenjajo primarne igralce in igralko. Vselej, ko se zgodba ponovno odigra, so igralci in igralko primarni prostovoljci in prostovoljke. Ko menite, da je bilo poskusov dovolj, izvedite kratko aktivnost za izstop iz vloge – vsi učenci in učenke naj vstanejo, stresejo roke ter noge in se zavrtijo okrog svoje osi ter pri tem na glas izgovorijo svoje ime.

Pozorni bodite, da učencem in učenkam, ki so igrali vloge, namenite dovolj pozornosti in podpore za predelavo izkušnje in izstop iz vloge. V nasprotnem primeru bi lahko morebitni negativni občutki, ki so jih imeli med igro, vplivali na njihovo razpoloženje tudi po zaključku aktivnosti.

Učenci in učenke naj nato sedejo v krog. Nadaljujte z diskusijo, pri kateri so vam lahko v pomoč naslednja vprašanja:

- Kaj se je v igri zgodilo?
- Kakšne so bile razlike med scenariji?
- Kako ste se počutili v vlogah, ki ste jih igrali?
- Kako povezujete to izkušnjo z izkušnjami v realnem življenju?
- Kaj lahko naredimo, če vidimo, da se krivice dogajajo nam ali drugim ljudem?
- Na koga se lahko obrnemo?

Kotiček za informacije:

- **Ustava Republike Slovenije** v 2. členu opredeljuje, da je Slovenija pravna in socialna država. (Služba Vlade Republike Slovenije za zakonodajo, 2017).
- **Socialna država** je ena najpomembnejših civilizacijskih pridobitev, njena glavna cilja pa sta zagotoviti vsakomur življenje, vredno človekovega dostojanstva, ter pogoje za osebni razvoj.

Socialna država temelji na treh temeljnih načelih – enakosti, socialni pravičnosti in solidarnosti. Državljanom in državljanke naj bi zagotavljala socialni mir in preprečevala revščino, skrbela naj bi za zadovoljevanje potreb in interesov prebivalstva ter naj bi bila dolžna organizirati javne sisteme socialne varnosti. Ljudem naj bi zagotavljala zajamčeno stopnjo materialne in socialne varnosti, v kakšni meri, pa je določeno s predpisi socialne politike posamezne države. Temeljna vrednota socialne države je solidarnost. V socialni državi so državljani in državljanke solidarni drug z drugim, saj je življenje v isti državi tista okoliščina, ki jim je skupna in vpliva na njihovo podobno usodo (Wikipedija, 2017). V Besednjaku socialnega dela (2019) je socialna država opredeljena kot »sistem (načel, zakonov, ustanov, storitev in programov na področju socialne, zdravstvene, šolske politike), ki se je kot moderna posledica funkcionalne diferenciacije državnega aparata specializiral za regulacijo temeljnih družbenih funkcij: normalizacije, prerazdelitve, socialnega varstva in integracije. Te funkcije lahko socialna država izvaja v različnem razponu, od minimalnega (rezidualnega) do maksimalnega (blaginjskega) obsega. Grobo (fiskalno) merilo socialne države je delež proračunskih izdatkov, namenjen kakovosti življenja – ta delež mora biti bistveno večji od financiranja represivnih funkcij (vojska, policija itd.). Gre za najpomembnejšo družboslovno inovacijo v 20. stoletju. Socialna država je najširši pojem, ki se naprej deli na socialno zaščito, socialno varnost in socialno varstvo«.

- **Načelo socialne države:** »Upoštevajoč načelo socialne države mora država usklajeno upoštevati interese vseh skupin prebivalstva, še posebej s socialno in ekonomsko slabšim položajem, saj ti ne morejo sami enakovredno uveljavljati svojih interesov nasproti interesom drugih. Država je torej dolžna z aktivnimi ukrepi nuditi pomoč tistim, ki jo zaradi svojega socialno-ekonomskega položaja najbolj potrebujejo. Gre za prehod od liberalističnega pojmovanja države k pojmu socialne pravne države. Temeljna zahteva je premik iz zagotavljanja formalne enakosti posameznika k zagotavljanju materialne enakosti, kar pomeni enako možnost pri učinkovitem uresničevanju vseh pravic v praksi, to je pa mogoče le z izenačitvijo pogojev za pridobivanje materialnih in moralnih dobrin. Navedeno pa je mogoče doseči le z aktivnimi ukrepi države, njenim aktivnim delovanjem in poseganjem na področja posameznikovega življenja« (A. Teršek, 2017: 18–19).
- **Koncept socialne pravičnosti** temelji na dejstvu, da so družbene neenakosti posledica strukturnih značilnosti in ne individualnih izbir, zato je potrebno ljudem iz socialno šibkejših okolij omogočiti dostojno življenje. Solidarnost odraža medsebojno soodvisnost in odgovornost, ki je postavljena pred individualne, predvsem materialne potrebe in ambicije.
- **Splošna deklaracija človekovih pravic**, ki jo je sprejela Generalna skupščina Organizacije združenih narodov na tretjem zasedanju v Parizu 10. decembra 1948, vsebuje seznam pravic in svoboščin, ki pripadajo vsem ljudem sveta, brez kakršnekoli izjeme. V njej so zajete vse pravice, tako državljanske in politične kot tudi ekonomske, socialne in kulturne.
- **Mednarodni pakt o ekonomskih, socialnih in kulturnih pravicah** je bil podpisan 16. decembra 1966 New Yorku, veljati pa je začel 3. januarja 1976. V Sloveniji velja od 1. julija 1992.
- **Socialno varstvo danes:** Z vidika socialne varnosti so med posameznimi deli sveta velike razlike. Večina ljudi na svetu je bila v preteklosti odvisna od neformalne podpore družine ali skupnosti, v številnih državah globalnega juga pa je še danes tako. V številnih državah sta državno ali zasebno skrbstvo na zelo nizki ravni ali pa ju sploh ni. Zunanje agencije, kot so nevladne organizacije, lahko pri tem pomagajo do določene mere, vendar ne trajno. V ekonomsko bogatejših državah je večini ljudem zagotovljena visoka raven oskrbe od rojstva do smrti. Razlog za to je kombinacija javnega skrbstva, ki ga državljani in državljanke plačujejo iz davkov in je razdeljeno glede na potrebe, ter zasebnega skrbstva, ki ga plačujejo iz članarin in osebnih zavarovanj.
- **Indeks družbenega napredka** (angl. *Social Progress Index* – SPI) je celovito in sistematično orodje za merjenje družbenega napredka posameznih držav na globalni ravni. Raziskavo od leta 2014 pripravlja ameriška neprofitna organizacija Social Progress Imperative. Raziskava se osredotoča na negospodarske vidike družbenega napredka ter gospodarske kazalnike (kot je npr. bruto domači proizvod – BDP) postavlja ob bok kazalnikom, ki zadevajo družbene potrebe posameznikov in posameznic. Prikaže bolj celovito sliko, saj zgolj podatki o gospodarski rasti ne omogočajo celovitega spremljanja človeškega in družbenega razvoja. Indeks poskuša odgovoriti na tri vprašanja:
 - Ali država svojim državljanom in državljanke zagotavlja zadovoljevanje najosnovnejših potreb?
 - Ali so vzpostavljeni gradniki, ki posameznikom in posameznicam omogočajo izboljšanje njihovih življenj?

- Ali imajo ljudje možnost in priložnost, da si sami izboljšajo svoj položaj v družbi? Indeks družbenega napredka družbeno in okoljsko uspešnost posamezne države obravnava celostno, saj upošteva več kot 50 kazalnikov, ki kažejo, kako država deluje v primerjavi z drugimi državami. Ti kazalniki so razvrščeni v 12 glavnih področij, ki so povezana v tri sklope:
 1. Osnovne človeške potrebe obsegajo podatke o dostopu do prehrane in osnovnega zdravstvenega varstva, vode in higienske infrastrukture, bivališča ter osebno varnost.
 2. Temelji dobrega počutja merijo raven osnovnega znanja, dostopa do informacij in komunikacij, zdravja in dobrega počutja ter kakovosti okolja.
 3. Priložnosti se nanašajo na kazalnike na področju osebnih pravic, osebne svobode in svobode izbire, strpnosti in vključevanja ter dostopa do visokošolskega izobraževanja.
 Indeks družbenega napredka je izražen z nominalno številko na lestvici od 1 do 100, pri čemer vrednost 100 predstavlja situacijo, v kateri bi država dosegla najvišjo vrednost za vsakega od kazalnikov, ki tvorijo indeks (Social Progress Imperative, 2019).
- **Kdo razvija koga?** V času kolonializma so zahodne sile akumulirale kapital s črpanjem naravnih virov in zaslužnjenjem ljudi iz svojih kolonij. Kljub temu, da ekonomsko bogate države globalnega severa na letni ravni prispevajo enormne vsote denarne pomoči za bivše kolonije, podatki kažejo, da za vsak ameriški dolar, ki ga npr. namenijo razvojni pomoči v afriških državah, iz teh držav nazaj v bogate države in davčne oaze odteče 24 ameriških dolarjev (v obliki naravnih virov, »bega možganov« ipd.). Vse to pomembno vpliva na nizko ekonomsko moč držav globalnega juga, ki posledično svojim državljanom in državljkam ne morejo zagotoviti ustreznih socialnih pravic. Več o tem si lahko preberete v članku z naslovom Aid in reverse: how poor countries develop rich countries (Hickel, 2017).

Literatura in viri:

- Amnesty International Slovenije. (2020). *Splošna deklaracija človekovih pravic*. Dostopno na: <https://sola.amnesty.si/sdcp> (pridobljeno 26. 8. 2020).
- Andersen, H. C. (1997). *Deklica z vžigalicami*. Ljubljana: DZS.
- Hickel, J. (14. 1. 2017). *Aid in reverse: how poor countries develop rich countries*. Dostopno na: <https://www.theguardian.com/global-development-professionals-network/2017/jan/14/aid-in-reverse-how-poor-countries-develop-rich-countries> (pridobljeno 26. 8. 2020).
- Poštrak, M., ur. (2019). *Besednjak socialnega dela*. Fakulteta za socialno delo Univerze v Ljubljani. Kamnik: Amebis, d.o.o. Dostopno na: https://www.termania.net/slovarji/Besednjak_socialnega_dela/11554693/Socialna_drzava?page=1&query=socialna+dr%C5%beava&SearchIn=All (pridobljeno 26. 8. 2020).
- Pravljični kanal. (14. 8. 2015). *Pravljična Deklica z vžigalicami* (H. C. Andersen). Dostopno na: <https://www.youtube.com/watch?v=qey1OdYKOpg> (pridobljeno 25. 8. 2020).
- Služba Vlade Republike Slovenije za zakonodajo. (2017). *Ustava Republike Slovenije*. Dostopno na: <http://pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=USTA1> (pridobljeno 25. 8. 2020).
- Teršek, A. [et al]. (2017). *Teorija in praksa socialne države: zbornik izbranih ustavnopravnih vprašanj*. Nova Gorica: Nova univerza, Evropska pravna fakulteta. Dostopno na: <https://www.evro-pf.si/dejavnosti/knjiznica/e-ucbeniki> (pridobljeno 25. 8. 2020).
- The Social Progress Imperative. (2019). *2019 Social Progress Index*. Dostopno na: <https://www.socialprogress.org> (pridobljeno 27. 8. 2020).
- The Social Progress Imperative. (2019). *2019 Social Progress Index. Executive Summary*. Dostopno na: <https://www.socialprogress.org/assets/downloads/resources/2019/2019-Social-Progress-Index-executive-summary-v2.0.pdf> (pridobljeno 27. 8. 2020).
- Varuh človekovih pravic RS. (b. l.). *Splošna deklaracija človekovih pravic*. Dostopno na: <http://www.varuh-rs.si/pravni-temelji-cp/ozn-organizacija-zdruzenih-narodov/splosna-deklaracija-clovekovih-pravic/#c66> (pridobljeno 26. 8. 2020).
- Varuh človekovih pravic RS. (b. l.). *Mednarodni pakt o ekonomskih, socialnih in kulturnih pravicah*. Dostopno na: <http://www.varuh-rs.si/pravni-temelji-cp/ozn-organizacija-zdruzenih-narodov/mednarodni-pakt-o-ekonomskih-socialnih-in-kulturnih-pravicah/#c67> (pridobljeno 26. 8. 2020).
- United Nations. (b. l.). *World Day of Social Justice 20 February*. Dostopno na: <https://www.un.org/en/observances/social-justice-day> (pridobljeno 26. 8. 2020).
- Wikipedia. (2017). *Socialna država*. Dostopno na: https://sl.wikipedia.org/wiki/Socialna_dr%C5%BEava (pridobljeno 25. 8. 2020).

05

KDO RAZVIJA KOGA?

RAZRED: 8.

TRAJANJE: 45 MINUT

ŠTEVILO UČENCEV
IN UČENK: 15–25

Kaj je razvoj? Kaj ga omogoča? So bili vsi zgodovinski dogodki, ki so pripomogli k razvoju globalnega severa, pozitivni tudi za druge dele sveta? Kdo so bili zmagovalci oz. zmagovalke in kdo poraženci oz. poraženke zgodovinskih dogodkov? Komu so ti dogodki koristili in koga so oškodovali? Če želimo bolje razumeti družbo, v kateri živimo, moramo na njen razvoj pogledati z različnih zornih kotov. Aktivnost prikaže dogodke v ozadju zgodovinskega razvoja industrializiranih držav globalnega severa in ponudi prostor za diskusijo o tem, kako je ta »razvoj« vplival na različne dele sveta.

Ključne besede:

- razvoj
- industrializacija
- kolonializem
- izkoriščanje ljudi in naravnih bogastev
- družbena in okoljska pravičnost
- državljanska nepokorščina

Metode:

- interaktivna igra
- diskusija

Cilji aktivnosti:

- učenci in učenke izkusijo in razmišljajo o vzrokih neenakomerne razporeditve bogastva in dobrin po svetu
- učenci in učenke raziščejo zgodovinsko ozadje in razloge za trenutno stanje v svetu
- učenci in učenke kritično naslovijo izkoriščanje ljudi in naravnih bogastev v času kolonializma in danes
- učenci in učenke razmišljajo o konceptu razvoja ter spoznajo različna razumevanja razvoja

Povezava aktivnosti z učnimi cilji:

- opisovanje glavnih vzrokov, ki so pripeljali do velikih geografskih odkritij
- pojasnjevanje temeljev kapitalistične miselnosti
- sklepanje o pozitivnih in negativnih posledicah industrializacije
- sklepanje o vzrokih in posledicah selitev evropskih ljudstev
- pojasnjevanje vpliva izumov in dosežkov na življenje ljudi

Medpredmetne povezave:

- domovinska in državljanska kultura in etika
- geografija
- zgodovina
- tuji jezik
- matematika

Pripomočki:

- stoli (toliko kot je učencev in učenek)
- računalnik z internetno povezavo
- projektor

Priloge:

- **PRILOGA 1:** Izbor slik, povezanih z zgodovinskimi dogodki

Navodila za izvedbo:

PREDPRIPRAVA:

Odmaknite klopi ter razvrstite stole po razredu tako, da bosta na eni strani dva ali trije, na drugi strani pa vsi ostali (stolov ni potrebno postaviti v vrste, pomembno je le, da so čimbolj skupaj).

15 minut

KORAK 1

Učencem in učenkam razložite, da se boste igrali igro s stoli. Izberite učenca ali učenko, ki bo vaš asistent oz. asistentka in vam bo pomagal oz. pomagala pri izvedbi (lahko pa vam pomaga tudi kdo izmed zaposlenih na šoli).

Učence in učenke razvrstite v dve skupini: v manjši skupini naj bosta le dva ali trije učenci oz. učenke, v večji pa vsi ostali. Manjša skupina predstavlja t. i. globalni sever, večja pa globalni jug (tega učencem in učenkam NE povejte). Naloga učencev in učenk je, da ves čas sedijo, pri čemer imajo na razpolago samo stole, ki jih že uporabljajo (za sedenje ne smejo uporabljati drugih predmetov oz. površin, kot so mize, tla, omare ...).

Asistent oz. asistentka naj nato na tablo postopoma, eno za drugo projicira fotografije (**PRILOGA 1**). Pri vsakem prikazu nove fotografije vzemite en stol večji skupini (globalni jug) ter ga postavite k manjši skupini (globalni sever). Učenci in učenke morajo kljub vedno manjšemu številu stolov najti način, da bodo ves čas sedeli. Na enem stolu naj jih poskuša sedeti več, usedejo pa naj se tudi drug drugemu na kolena. Po vsakem stolu, ki ga boste iz večje skupine prestavili k manjši skupini, naj asistent oz. asistentka pokaže novo sliko in njen opis tudi glasno prebere.

*Če je učencev in učenk manj kot 21, nekaj slik, povezanih z zgodovinskimi dogodki, izpustite (število prikazanih fotografij naj bo tolikšno, kot je število sodelujočih učencev in učenk).

15 minut

KORAK 2

Ko asistent oz. asistentka pokaže vse slike, vi pa premaknete stole, učence in učenke povabite, naj sedejo v krog. Nadaljujte z diskusijo, pri kateri si lahko pomagatega z naslednjimi vprašanji:

- Kaj se je dogajalo? Kaj ste videli, opazili?
- Kako ste se počutili v svojem položaju? Ločeno naslovite manjšo in večjo skupino.
- So se vam zdeli kateri izmed zgodovinskih dogodkov »negativni«? Kateri? So bili negativni za vse?
- Zakaj se niste uprli ali pa ste se šele na koncu?
- Na kakšen način pa bi se sploh lahko uprli, glede na predstavljene dogodke?
- Kako bi lahko dogajanje v tej aktivnosti povezali z dogodki v svetu?
- Kakšna je bila razporeditev svetovnega bogastva v zgodovini? So bile države globalnega severa vedno ekonomsko najbogatejše?
- Kakšna bi bila lahko slika današnjega sveta ob drugačnem poteku zgodovine in izkoriščanja globalnega juga?
- Kako razumete razvoj? Bi lahko razvoj razumeli še kako drugače?

15 minut

KORAK 3

Učencem in učenkam predvajajte enega izmed naslednjih kratkih filmov (**LITERATURA IN VIRI**):

- »Nepravična porazdelitev svetovnega bogastva« (angl. [Global Wealth Inequality](#)), ki ga je pripravila organizacija The Rules (2014);
- »Napredek Zahoda temelji na rasizmu. Čas je, da se s tem soočimo.« (angl. [The west was built on racism. It's time we faced that.](#)), ki ga je pripravil profesor sociologije Kehinde Andrews z univerze v Birminghamu (2017);
- »Razvoj za vas« (angl. [There you go!](#)), ki ga je pripravila organizacija Survival International (2014).

Učenci in učenke naj se nato razvrstijo v skupine po tri ter se pogovorijo o tem, kako bi še lahko razumeli razvoj. Ko končajo, naj sedejo nazaj v krog, vsaka skupina pa naj ostalim predstavi svoje ugotovitve.

Dodatni predlogi:

- Diskusijo lahko navežete tudi na druge teme, kot so na primer izobraževanje, upor, migracije, razizem, prekomerno izkoriščanje naravnih virov, prekomerno potrošništvo, podnebne spremembe, kapitalizem, aktivno državljanstvo ipd.
- Učencem in učenkam lahko v diskusiji postavite tudi vprašanje: »Kako bi izgledal svet, če bi vsi ljudje živeli na podoben način kot mi, ki imamo potrošniški življenjski slog?« Izpostavite, da največjo odgovornost za trenutno okoljsko in podnebno krizo nosi peščica najbogatejših (npr. za 71 odstotkov emisij toplogrednih plinov je odgovornih 100 korporacij). Več o tem, kakšne težave povzročamo s prekomernim potrošništvom, ki je predvsem posledica kapitalističnega sistema, obsedenosti s konstantno rastjo in kopičenjem profita, si lahko preberete v članku z naslovom »Zakaj bi morali biti previdni, če za podnebno krizo krivimo prenaseljenost?« (angl. [Why we should be wary of blaming 'overpopulation' for the climate crisis](#); Alberro, 2020).
- Učenci in učenke naj za domačo nalogo poiščejo primere inovacij, ki so jih odkrili znanstveniki in znanstvenice iz neevropskih držav. Primere izumov naj nato predstavijo pri naslednji učni uri.

Kotiček za informacije:

- **Pogled na razvoj:** Aktivnost prikaže dogodke v ozadju zgodovinskega razvoja industrializiranih držav globalnega severa, izkoriščanja pa s koncem kolonializma in odpravo suženjstva še zdaleč ni konec. V članku z naslovom »Obratna pomoč: Kako revne države razvijajo bogate države« (angl. [Aid in reverse: how poor countries develop rich countries](#); Guardian, 2017) si lahko preberete zmote in laži v ozadju t. i. razvojnega sodelovanja ali razvojne pomoči, ki jo ekonomsko bogatejše države pošiljajo revnejšim. Nove raziskave namreč kažejo, da ta vsota denarja zbledi v primerjavi z bogastvom, ki ga države globalnega severa še vedno izčrpajo iz gospodarsko revnejših delov sveta. Za vsak prejet dolar »pomoči« države globalnega juga izgubijo kar 24 ameriških dolarjev v obliki utaj davkov velikih korporacij, bega kapitala, plačila obresti dolgov, postavljanja borznih cen osnovnih surovin, ki jih pridobivamo iz držav globalnega juga ipd.
- **Neenakost po svetu se veča** iz leta v leto. Na stotine milijonov ljudi živi v skrajni revščini, medtem ko najbogatejši še naprej bogatijo. Milijarderjev je več kot kadar koli prej, njihovo bogastvo pa je naraslo na rekordno raven. Vedno večji prepad med bogatimi in revnimi spodkopava boj proti revščini, škoduje gospodarstvu držav in razkraja našo družbo. Nevladna organizacija Oxfam International vsako leto pripravi podrobno poročilo o svetovni neenakosti. Poročilo za leto 2020 izpostavlja problem neplačanega dela, s katerim se soočajo predvsem ženske, ter kaže na to, da vlade premalo obdavčujejo najbogatejše posameznike in posameznice ter korporacije in ne zberejo dovolj prihodkov, ki bi lahko pomagali pri zmanjševanju bremena žensk ter reševanju revščine in neenakosti. Nekaj podatkov za leto 2020:
 - 1 % najbogatejših na svetu ima več kot dvakrat več bogastva kot 6,9 milijarde ljudi;
 - leta 2019 je imelo 2.153 ljudi, svetovnih milijarderjev in milijarder, več bogastva kot 4,6 milijarde ljudi;
 - skoraj polovica ljudi na svetu živi z manj kot 4,6 evrov (5,5 dolarja) na dan;
 - moški imajo v lasti 50 % več svetovnega bogastva kot ženske, 22 najbogatejših moških pa ima več bogastva kot vse ženske v Afriki (Oxfam International, 2020).
- **Podatki raziskave o razdelitvi svetovnega bogastva v letu 2019** (Credit Suisse, 2019) kažejo, da se:
 - vsak človek, ki ima v lasti 7.087 USD (cca. 6.325 EUR) uvršča med 50 % najbogatejših ljudi na svetu;
 - vsak človek, ki ima v lasti 109.430 USD (cca. 97.700 EUR) uvršča med 10 % najbogatejših ljudi na svetu;
 - vsak človek, ki ima v lasti 936.430 USD (cca. 836.120 EUR) uvršča med 1 % najbogatejših ljudi na svetu.

Literatura in viri:

*Aktivnost je povzeta po delavnici »Igra s stoli«, ki jo je razvilo društvo Humanitas v sodelovanju s partnerji v okviru mednarodnega projekta *World in a shopping cart* (»Svet v nakupovalnem vozičku«, 2010–2012).

- Andrews, K., Green, L. in Rinvulcri, B. (2017). *The west was built on racism. It's time we faced that*. Dostopno na: <https://www.theguardian.com/commentisfree/video/2017/jan/18/the-west-was-built-on-racism-its-time-we-faced-that-video> (pridobljeno 24. 8. 2020).
- Hickel, J. (2017). *Aid in reverse: how poor countries develop rich countries*. Dostopno na: <https://www.theguardian.com/global-development-professionals-network/2017/jan/14/aid-in-reverse-how-poor-countries-develop-rich-countries> (pridobljeno 24. 8. 2020).
- Survival International. (2014). *There you go!* Dostopno na: <https://www.survivalinternational.org/films/there-you-go> (pridobljeno 24. 8. 2020).
- The Rules. (2014). *Inequality Video: What You Never Knew*. Dostopno na: <https://therules.org/case-studies/inequality-video> (pridobljeno 6. 8. 2020).

06

OD KRIŽARSKIH DO DANAŠNJIH VOJN

RAZRED: 8.

TRAJANJE: 45 MINUT

ŠTEVILO UČENCEV
IN UČENK: 4–28

Križarske vojne so sprožile premike prebivalstva, zaradi širjenja vere je umrlo veliko ljudi, porušenih je bilo ogromno mest. Zaradi številnih oboroženih spopadov, preganjanj, slabega ekonomskega položaja in usodnih posledic podnebnih sprememb smo tudi danes priča preseljevanju številnih ljudi ter propadanju njihovih domovin. Z raziskovanjem razlogov in posledic križarskih pohodov učence in učenke spodbudimo k razmisleku o današnjem svetu in izzivih, s katerimi se soočamo, ter jih spodbujamo k strpnosti in sprejemanju razlik med ljudmi.

Ključne besede:

- križarske vojne
- krizna žarišča
- selitve, migracije
- raznolikost
- mir

Metode:

- delo v skupinah
- tehnika »grozdi«
- delo z viri
- diskusija

Cilji aktivnosti:

- učenci in učenke spoznajo kulturo različnih socialnih slojev v visokem srednjem veku v mestih, vaseh in na gradovih
- učenci in učenke raziskujejo podobnosti med svetovnimi verami (na primeru krščanstva in islama)
- učenci in učenke razumejo vzroke in posledice križarskih pohodov ter njihov vpliv na lokalno prebivalstvo
- učenci in učenke spoznajo vlogo vitezov

Povezava aktivnosti z učnimi cilji:

- razvijanje sposobnosti za razumevanje in spoštovanje človekovih pravic
- sklepanje o vzrokih in posledicah odločitev za križarske in druge pohode tekom zgodovine
- razvijanje sposobnosti za razumevanje in spoštovanje različnosti ljudi in njihovih verovanj
- sklepanje o vzrokih in posledicah današnjih selitev prebivalstva

Medpredmetne povezave:

- domovinska in državljanska kultura in etika
- geografija
- slovenščina
- likovna umetnost
- glasbena umetnost

Pripomočki:

- računalnik z internetno povezavo* (za vsako skupino)
- projektor
- plakat ali šeleshamer (za vsako skupino)
- flomastri (za vsako skupino)

Priloge:

- **PRILOGA 1:** Skica tehnike »grozdi«
- **PRILOGA 2:** Vprašanja za skupine
- **PRILOGA 3:** Zemljevid, ki prikazuje žarišča konfliktov po svetu leta 2019

*Učenci in učenke lahko namesto šolskih računalnikov uporabijo tudi svoje pametne telefone ali tablice.

Navodila za izvedbo:

10 minut

KORAK 1

Učence in učenke razvrstite v manjše skupine po štiri. Skupinam razdelite flomastre in plakate ter jim podajte navodilo, da naj na sredino plakata narišejo krog in vanj zapiše temo učne ure – križarske vojne. Na kratko jim predstavite tehniko »grozdi« – na tablo narišite ali s pomočjo projektorja projicirajte skico (**PRIOLOGA 1**). Učenci in učenke naj nato v skupinah uporabijo predstavljeno tehniko in na ta način okoli osrednje besede zapišejo vse asociacije, ki se jim porodijo ob razmisleku o križarskih vojnah. Ko končajo, predstavnik ali predstavnica vsake skupine z ostalimi deli dve ali tri asociacije, vi pa jih zapišite na tablo. Na ta način lahko preverite predhodno znanje učencev in učenk o obravnavani tematiki.

20 minut

KORAK 2

V nadaljevanju naj učenci in učenke v skupinah poskušajo najti čim več podatkov o križarskih vojnah, ki so dostopni na svetovnem spletu. Vsaki skupini dajte list z vprašanji (**PRIOLOGA 2**), ki jim bodo v pomoč pri iskanju podatkov. Da bodo imele skupine dovolj časa za reševanje naloge, si lahko znotraj skupine razdelijo vprašanja po parih. Ko skupine zaključijo z delom, se vsaka skupina dogovori, kako bo izbrane informacije predstavila ostalim v razredu. Za kratko predstavitev lahko izberejo enega od naslednjih načinov:

- a. izdelava plakata,
- b. priprava kratkega skeča,
- c. priprava predstavitvenega besedila.

Skupine naj imajo na voljo dodatnih 5 minut za pripravo predstavitve.

15 minut

KORAK 3

Učenci in učenke naj sedijo v krog. Skupine predstavijo svoje delo, za kar imajo na voljo po tri minute. Po končani predstavitvi posamezne skupine lahko ostali učenci in učenke zastavijo dodatna vprašanja. Nato nadaljujte z diskusijo, ki jo navežite na situacijo danes (krizna žarišča, migracije, boj za prevlado nad naravnimi viri ipd.). Pri tem so vam lahko v pomoč naslednja vprašanja:

- V katerih delih sveta so danes krizna žarišča? Na tablo projicirajte interaktivni zemljevid z aktualnimi kriznimi žarišči po svetu (**KOTIČEK ZA INFORMACIJE**).
- Kateri veri pripada večina prebivalcev in prebivalk, ki živijo na teh območjih?
- Zakaj morajo nekateri ljudje zapustiti svojo domovino?
(Vojna, preganjanje zaradi politične, verske, narodne ali etnične pripadnosti, preganjanje zaradi spolne usmerjenosti, revščina, posledice podnebnih sprememb (npr. dolga suša, pogoste poplave ipd.), naravne nesreče.)
- Katere države so vpletene v vojne, čeprav geografsko niso del njih? Ali je Slovenija trenutno prisotna na kakšnem od kriznih žarišč?
(Ker je Slovenija članica zveze NATO, je vključena v operacije te zveze – slovenski vojaki in vojakinje sodelujejo na vojaških misijah, v letu 2020 npr. v Afganistanu, BIH, Kosovu, Siriji, Maliju, Iraku, Libanonu idr.)

Na tablo projicirajte zemljevid, ki prikazuje žarišča konfliktov po svetu leta 2019 (**PRIOLOGA 3**) ter nadaljujte z naslednjimi vprašanji:

- So krizna žarišča pomembna tudi z gospodarskega vidika? Zakaj?
- Zakaj je pomembno, da si vsi ljudje na svetu prizadevamo za svetovni mir?
- Kako lahko tudi vsak izmed nas prispeva k svetovnemu miru?

Učenci in učenke naj izberejo nekaj idej oz. predlogov ter jih zapišejo na plakat, ki ga nato obesite na vidno mesto v razredu ali drugje v šoli, da bo na ogled tudi ostalim učencem in učenkam ter zaposlenim na šoli.

Dodatni predlogi:

- Možna razširitev (dodatnih 20 minut) – uporaba tehnike »premešani stavki«: Izberite nekaj krajših besedil o vitezhih, njihovem življenju, znanih vladarjih in vladaricah iz tistega časa ipd. Uporabite lahko primere že izbranih besedil (**KOTIČEK ZA INFORMACIJE**) ali pa besedila poiščete sami. Kopije besedil razrežite na dele ter jih razdelite skupinam. Učenci in učenke naj v skupinah preberejo posamezne dele besedila ter jih poskušajo razvrstiti v smiselni vrstni red. Ko končajo, vsaka skupina predstavi svojo zgodbo, vi pa preverite, če so ugotovili pravilni potek dogodkov. Ob tem jim pokažite celotna besedila, da lahko tudi sami preverijo potek zgodbe.
- V uvodni motivaciji lahko učencem in učenkam razložite, da boste v aktivnosti obravnavali križarske vojne. Razdelite jim manjše liste papirja, na katere naj narišejo prvo stvar, ki jim pride na misel ob besedni zvezi »križarske vojne«. Na voljo naj imajo največ eno minuto časa. Ko končajo, naj svojim risbam dodajo še naslov. Nadaljujte z uro, ob zaključku diskusije pa naj vsak pokaže svojo risbo. Ob tem jih vprašajte, če bi zdaj, ko so izvedeli več informacij o križarskih vojnah, na svoji risbi kaj spremenili, dodali, odvzeli. Vprašajte jih tudi, na čem so temeljile njihove predstave o vitezhih in križarskih vojnah, ko so na začetku ure risali risbo.

Kotiček za informacije:

- **Križarske vojne** so potekale od 11. do 13. stoletja, ko so sredozemski prostor obvladovali bizantinsko cesarstvo, muslimanske države in krščanski Zahod. Njihov namen je bil, da osvobodijo svete kraje v Palestini, ki so jih zavzeli muslimani. Bizantinski cesar je prosil za pomoč papeža, ta pa je nagovoril kneze, viteze in preproste ljudi za »Sveto vojno«. Ta vojna naj bi sveta mesta osvobodila izpod muslimanske oblasti. Križarske vojne so bile v političnem pogledu neuspešne, v gospodarskem pogledu pa je prišlo do trgovskega razcveta. V tem času so bili ustanovljeni tudi verski viteški redovi.
- **Ženske v križarskih vojnah** pogosto obravnavamo kot osebe, omejene na gospodinjska opravila ali nezakonite dejavnosti (prostitucija). Čeprav je bilo to v številnih primerih res, so imele nekatere ženske pomembno vlogo pri oboroženem boju (kar je Cerkev sicer zavračala). Medtem ko so mnoge ženske ostajale doma, da bi v času križarskih vojn nastopale kot regentke za svoje posesti, so druge spremljale svoje možje in druge družinske člane na njihovih misijah. Plemkinje so bile pri svoji vzgoji pogosto deležne tudi lekcij o vstopu v boj, tako da so v določenih situacijah (npr. ko so njihovi možje padli) sodelovale v boju.
- **Interaktivni zemljevid oboroženih konfliktov po svetu** je dostopen na spletni strani organizacije The New Humanitarian: <https://www.thenewhumanitarian.org/maps-and-graphics/2017/04/04/updated-mapped-world-war>.
- **Primeri besedil o vitezhih** so dostopni na naslednjih povezavah:
 - Besneči Roland: [Dhttps://www.domacebranje.com/besneci-roland](https://www.domacebranje.com/besneci-roland).
 - Viteška pripoved o slovenskem Robinu Hoodu: http://www.mohorjeva.org/images/upload/2018/07/17476_Selisnik_2018_-_Erazem_Predjamski_PL.pdf.
 - Rihard Levjesrčni: <https://www.uciteljska.net/Zgodovina6/SpoznavajmoZgodovino/VejeZgodovine/Posebno/levjesrcni/Levjesrcni.htm>.

Literatura in viri:

- Bertoncelj, M. (2012). *Resnica o rojstvu križarjev*. Dostopno na: <https://www.dnevnik.si/1042469319> (pridobljeno 24. 8. 2020).
- Escola de Cultura de Pau. (2019). *Conflict and peacebuilding in 2019*. Dostopno na: <https://escolapau.uab.cat/wp-content/uploads/2020/06/mapa2020i.jpg> (pridobljeno 24. 8. 2020).
- Icaria Editorial / Escola de Cultura de Pau. (2020). *Alert 2020! Report on conflicts, human rights and peacebuilding*. Dostopno na: <https://escolapau.uab.cat/en/alert-report-on-conflicts-human-rights-and-peacebuilding> (pridobljeno 24. 8. 2020).
- Maier, C. T. (2004). *The roles of women in the crusade movement: a survey*. V: Journal of Medieval History, Volume 30, Issue 1, str. 61-82. Dostopno na: <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0304418103000630> (pridobljeno 24. 8. 2020).
- Mihelič, D. in Janša-Zorn, J. (2015). *Koraki v času 7, učbenik za zgodovino v 7. razredu osnovne šole*. Ljubljana: DZS.

- Projekt »Branje in pisanje za kritično mišljenje, RWCT«. (2002). *Učna strategija (tehnika): Premešani stavki in grozdi (gruče)*. Ljubljana: Pedagoški inštitut.
- The New Humanitarian. (2017). *UPDATED: Mapped – a world at war*. Dostopno na: <https://www.thenewhumanitarian.org/maps-and-graphics/2017/04/04/updated-mapped-world-war> (pridobljeno 24. 8. 2020).
- Universitat Autònoma de Barcelona. (b. l.). *Armed conflicts*. Dostopno na: <https://escolapau.uab.cat/img/programas/alerta/alerta/19/cap01i.pdf> (pridobljeno 24. 8. 2020).
- Vrdlovec, Z. (2015). *Križarske vojne, »vir naše modernosti«*. Dostopno na: <https://www.dnevnik.si/1042704025> (pridobljeno 24. 8. 2020).
- Wikipedia. (2020). *Women in the Crusades*. Dostopno na: https://en.wikipedia.org/wiki/Women_in_the_Crusades (pridobljeno 24. 8. 2020).

07

RAZNOLIKOST NAS BOGATI

RAZRED: 8.

TRAJANJE: 45 MINUT

ŠTEVILO UČENCEV
IN UČENK: 4-35

Ne glede na to, kako podobni ali različni smo si, imamo vsi ljudje enake osnovne človeške potrebe, pripadajo pa nam tudi enake pravice. O pravicah ljudi in skupnosti so razmišljali že v starodavnih kulturah, ideja o enakosti pa je prisotna tudi v večini svetovnih religij. Razsvetljenstvo 18. stoletja je bilo obdobje, v katerem so vzcveteli jezik, govor, glasba, slikarstvo, arhitektura, umetnost in filozofija, razvijati pa se je začel tudi koncept o »naravnih pravicah«, ki naj bi pripadale vsem ljudem, ker so ljudje. Z aktivnostjo učence in učenke spodbudimo k razmisleku o podobnostih, ki nas povezujejo, in o raznolikosti, ki bogati človeške družbe, ter o pomembnosti spoštovanja in uresničevanja človekovih pravic za vse ljudi.

Ključne besede:

- razsvetljenstvo
- enakopravnost, enakost
- človekove pravice
- svoboda

Metode:

- igra
- vprašalnik
- razlaga
- delo v parih
- diskusija

Cilji aktivnosti:

- učenci in učenke prepoznavajo podobnosti in razlike med ljudmi in se urijo v spoštovanju raznolikosti
- učenci in učenke razumejo, da smo si ljudje med seboj raznoliki, a imamo iste osnovne človeške potrebe
- učenci in učenke razumejo, da vsem ljudem pripadajo enake človekove pravice
- učenci in učenke na osnovi lastne izkušnje izkusijo raznolikost in podobnost ter delijo svoje občutke z drugimi

Povezava aktivnosti z učnimi cilji:

- razvijanje sposobnosti za razumevanje in spoštovanje raznolikosti med ljudmi
- spoznavanje glavnih predstavnikov razsvetljenstva
- spoznavanje razsvetljenske miselnosti
- utemeljevanje pomena razsvetljskih idej za kasnejše zgodovinske dogodke

Medpredmetne povezave:

- domovinska in državljanska kultura in etika
- slovenščina
- tuji jezik

Pripomočki:

/

Priloge:

- **PRILOGA 1:** Delovni list o podobnostih in razlikah (za vsakega učenca in učenko)
- **PRILOGA 2:** Splošna deklaracija človekovih pravic*

*Priloga 2 je potrebna za razširitev aktivnosti.

Navodila za izvedbo:

5 minut

KORAK 1

Učenci in učenke naj sedejo v krog, vi pa se postavite na sredino. Razložite navodila igre:

»Raziskovali bomo podobnosti in različnosti med nami. Oseba, ki je na sredini kroga, pove nekaj o sebi (npr. kaj ima rad oz. rada ali česa ne mara). Vsi, ki imajo podobno mnenje oz. se strinjajo s trditvijo, zamenjajo stol z nekom drugim. Stola ne smete zamenjati z osebo, ki sedi levo ali desno od vas. Ker je v krogu en stol manj, kot je vseh nas, bo vedno nekdo ostal brez stola. Ta oseba se hitro postavi v sredino kroga in nadaljuje z igro – pove stavek o sebi.«

15 minut

KORAK 2

Učenci in učenke ostanejo na stolih v krogu, vi pa jim razdelite delovne liste (**PRILOGA 1**). Povejte jim, da bodo s pomočjo delovnega lista razmišljali o podobnostih in razlikah z različnimi ljudmi. Vsak zase naj odgovori na vprašanja na delovnem listu (na voljo imajo 5 minut). Ko končajo, se vsak obrne k svojemu sosеду oz. sosedi, s katerim bosta nato skupaj delala v paru. Učenci in učenke se v parih pogovorijo o svojih odgovorih ter primerjajo razlike in podobnosti (na voljo imajo 5 minut). Nato se pari zamenjajo (obrnejo se k sosеду oz. k sosedi na drugi strani) ter ponovijo nalogo. Če je na voljo več časa, se lahko učenci in učenke zamenjajo tudi večkrat.

10 minut

KORAK 3

Uro nadaljujte z diskusijo, pri kateri so vam lahko v pomoč naslednja vprašanja:

- Kako ste se počutili med aktivnostjo?
- Kaj ste ugotovili med pogovorom z sošolci in sošolkami? V čem ste si podobni ter v čem se razlikujete od svojih sošolcev in sošolk?
- V čem ste si podobni vsi učenci in učenke tega razreda? In v čem se razlikujete?
- Je kdo od vas kdaj slabo ravnal z drugimi ljudmi, ker so bili po vašem mnenju drugačni od vas? Zakaj?
- So kdaj drugi ljudje slabo ravnali z vami, ker ste bili drugačni od njih? Kako ste se odzvali?
- Kaj menite o tem, da včasih posamezniki, posameznice ali skupine (tudi v politiki) nekatere ljudi, ki se razlikujejo od večinske skupnosti, obravnavajo kot manjvredne, z njimi ponižujoče ravnaajo in jim ne priznavajo osnovnih človekovih pravic? Kaj bi jim sporočili?
- Kaj lahko naredite, da bi vi sami in drugi v vaši družini, skupnosti oz. lokalnem okolju začeli spoštovati in sprejemati razlike med ljudmi?

15 minut

KORAK 4

V nadaljevanju diskusije se navežite na razsvetljenje:

- Ali je v zgodovini obstajala ideja, da so ob rojstvu vsi ljudje enaki? Kdaj je to bilo?
- Kako imenujemo to obdobje?
- Kdo so bili najpomembnejši razsvetljenski filozofi in filozofinje?
- Ali so razsvetljenske ideje o enakosti, »naravnih pravicah«, še danes aktualne? Zakaj?
- V katerih dokumentih so zapisane človekove pravice?
- Ali danes človekove pravice veljajo za vse ljudi – v Sloveniji, po svetu?
- Poznate kakšen primer kršenja človekovih pravic v Sloveniji? Naštetje primere, ki jih poznate.
- Kaj pa drugje po svetu? V katerih državah je največ kršitev človekovih pravic? Zakaj?
- Katere borce in borke za človekove pravice poznate in za kaj so se borili?
- Kako vaša vsakodnevna dejanja vplivajo na spoštovanje ali kršenje človekovih pravic ljudi po svetu?
- Kako lahko pripomorete k spoštovanju človekovih pravic doma in po svetu?

Dodatni predlogi:

- Možna razširitev: Učence in učenke lahko pri naslednji uri razvrstite v manjše skupine po tri ali štiri. Razdelite jim listke z opisi človekovih pravic (**PRIOLOGA 2**) – člene *Splošne deklaracije človekovih pravic* razrežite na posamezne dele ter jih naključno porazdelite skupinam (vsaka skupina dobi enako število listkov). Učenci in učenke nato v skupinah preberejo opis pravic, ki so jih dobili na listkih, ter se med seboj pogovorijo o tem, kako pomembna je za njih vsaka izmed navedenih človekovih pravic. Izberejo človekovo pravico, ki se jim zdi najpomembnejša, ter se dogovorijo, kako jo bodo s kratkim skečem predstavili ostalim v razredu. Na voljo imajo 15 minut, nato sedejo v krog. Vsaka skupina predstavi svoj skeč, ostali pa poskušajo uganiti, za katero človekovo pravico gre. V pomoč jim je lahko *Splošna deklaracija človekovih pravic*, ki jo med tem projicirajte na tablo (ali pa učencem in učenkam razdelite kopijo celotne Deklaracije).
- Učenci in učenke naj za domačo nalogo poiščejo primere kršenja človekovih pravic po svetu (učence in učenke lahko razdelite v manjše skupine, vsaka skupina pa naj poišče nekaj primerov kršenja človekovih pravic v državah na eni zmed celin: Evropa, Afrika, Avstralija, Severna Amerika, Južna Amerika, Azija). Pri naslednji uri naj v razredu predstavijo najdene primere ter razmislijo o možnih rešitvah (lahko napišejo apel vladi, da naj se v njihovem imenu zavzame za uresničevanje človekovih pravic pri posameznem primeru ipd.).
- Za učence in učenke lahko organizirate obisk pri institucijah in nevladnih organizacijah, ki delujejo na področju varovanja človekovih pravic (npr. Varuh človekovih pravic RS, Zagovornik načela enakosti, Amnesty International Slovenija, Mirovni inštitut idr.).
- Aktivnost lahko izvedete ob svetovnem dnevu človekovih pravic, ki ga obeležujemo vsako leto 10. decembra.

Kotiček za informacije:

- **Raznolikost:** Vsi ljudje, kot tudi narodi, smo si v nekaterih stvareh podobni, v nekaterih pa različni (npr. fizične lastnosti, jezik, vera, politična opredeljenost, stopnja tehnološke ali gospodarske razvitosti, premoženje, navade ipd.). A največkrat razlike poudarjamo, podobnosti pa zanemarjamo – to lahko privede do predsodkov do posameznikov in posameznice ali do skupnosti, ki so drugačne od nas, lahko pa tudi do diskriminacije določenih skupin ljudi ali narodov. Prepričanje o večvrednosti posameznikov in posameznice, skupin ljudi ali naroda lahko posledično privede do miselnosti o upravičenosti izkoriščanja drugih in do nepriznavanja pripadajočih jim pravic.
- **Razlike med ljudmi ali skupinami** teh ne opredeljujejo kot boljših ali slabših od drugih. Razlike so samo lastnosti, zaradi katerih so posamezniki in posameznice ali skupine edinstveni.
- **Diskriminacija** pomeni neenako obravnavanje posameznika ali posameznice v primerjavi z nekom drugim zaradi narodnosti, barve kože, etničnega porekla, spola, zdravstvenega stanja, invalidnosti, jezika, verskega prepričanja, starosti, spolne usmerjenosti, izobrazbe, gmotnega stanja, družbenega položaja ali katere koli druge osebne okoliščine.
- **Nekaj razsvetljenskih filozofov in filozofinj:**
 - Immanuel Kant, nemški filozof (1724–1804),
 - Jean-Jacques Rousseau, francoski književnik, filozof, pedagog in skladatelj, švicarskega rodu (1712–1778),
 - Anne Conway, poznana tudi pod imenom Viscountess Conway, angleška filozofinja (1631–1679),
 - Émilie du Châtelet, francoska filozofinja in matematičarka (1706–1749),
 - François-Marie Arouet, bolj poznani pod psevdonimom Voltaire, francoski razsvetljenski pisatelj, esejist, deist in filozof (1694–1778),
 - Mary Wollstonecraft, britanska pisateljica, filozofinja in feministka (1759–1797),
 - Thomas Jefferson, tretji ameriški predsednik ter glavni avtor Deklaracije neodvisnosti (1743–1826),
 - David Hume, škotski filozof, ekonomist in zgodovinar (1711–1776),
 - Denis Diderot, francoski pisatelj in filozof (1713–1784).
- **Pomembnejši mednarodni dokumenti o človekovih pravicah:**
 - Splošna deklaracija človekovih pravic (1948),
 - Mednarodni pakt o ekonomskih in socialnih pravicah (1966),
 - Mednarodni pakt o državljskih in političnih pravicah (1966),

- Konvencija o odpravi vseh vrst oblik rasne diskriminacije (1965),
- Konvencija o odpravi vseh oblik diskriminacije žensk (1979),
- Konvencija o otrokovih pravicah (1989),
- Deklaracija o otrokovih pravicah (1959),
- Evropska konvencija o varstvu človekovih pravic in temeljnih svoboščin (1994),
- Evropska konvencija o uresničevanju otrokovih pravic (1965).

Literatura in viri:

- Amnesty International Slovenija. (2013). SOS SMS primeri. Dostopno na: <https://www.amnesty.si/sos-sms-primeri.html> (pridobljeno 25. 8. 2020).
- Amnesty International Slovenija. (2020). Šola človekovih pravic. Dostopno na: <https://sola.amnesty.si> (pridobljeno 24. 8. 2020).
- Amnesty International. (b. l.). Diskriminacija; Šola človekovih pravic. Dostopno na: <http://sola.amnesty.si/diskriminacija> (pridobljeno: 24. 4. 2020).
- Andreopoulos, G. J. (2020). *Universal Declaration of Human Rights*. Dostopno na: <https://www.britannica.com/topic/Universal-Declaration-of-Human-Rights> (pridobljeno 25. 8. 2020).
- Brander, P., Cardenas, C., Vicente Abad, J., Gomes, R. in Taylor, M. (2006). *IDEJE, pripomočki, metode in aktivnosti za neformalno medkulturno vzgojo in izobraževanje mladostnikov ter odraslih: druga izdaja (v angl.) 2004*. Dostopno na: http://www.ursm.gov.si/fileadmin/ursm.gov.si/pageuploads/pdf/izobrazevalni_prirocnik_vsebina.pdf (pridobljeno 7. 8. 2019).
- Hof, U. I. (2005). *Evropa v času razsvetljenstva*. Ljubljana. Založba /*cf.
- Pravno informacijski sistem. (b. l.). *Zakon o varstvu pred diskriminacijo (ZVarD)*. Dostopno na: <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO7273#> (pridobljeno: 24. 4. 2020).
- Shapiro, D. in Valchev, R. (1996). *Konflikt in komunikacija: Vodnik skozi labirint obvladovanja konfliktov*. Ljubljana: Open Society Institute – Slovenija, Zavod za odprto družbo.
- Svet Evrope. (b. l.). *Projekt Vsi drugačni – vsi enakopravni*. Dostopno na: http://www.svetevrope.si/sl/dejavnosti/prioritetni_projekti/vsi_drugacni_vsi_enakopravni/index.html (pridobljeno 24. 4. 2020).
- Varuh človekovih pravic. (b. l.). *Pravni temelji ČP*. Dostopno na: <http://www.varuh-rs.si/pravni-temelji-cp> (pridobljeno 24. 8. 2020).
- Vodopivec, P. (2013). *Vzpon meščanstva: zgodovina za 8. razred osnovne šole*. Ljubljana: Založba Modrijan, d.o.o.
- Youth for Human Rights International. (2020). *What are human rights?* Dostopno na: <https://www.youthforhumanrights.org/what-are-human-rights/universal-declaration-of-human-rights/articles-1-15.html> (pridobljeno 25. 8. 2020).
- Zagovornik načela enakosti. (b. l.). *Kaj je diskriminacija?* Dostopno na: <http://www.zagovornik.si/kaj-je-diskriminacija> (pridobljeno: 24. 4. 2020).

08

LJUDJE SMO RAZLIČNIH BARV

RAZRED: 9.

TRAJANJE: 45 MINUT

ŠTEVILO UČENCEV
IN UČENK: 16–28

Ljudje rasizem povezujemo z različnimi predstavami – nekateri z nacistično ideologijo v Evropi, drugi z večvrednostjo ljudi svetle polti nekoč in danes. Dejstvo je, da je rasizem močno prisoten še danes, tako v mišljenju in delovanju številnih posameznikov in posameznic kot v sistemih družbene organizacije. Skozi delavnico se bodo učenci in učenke seznanili z nekaj primeri rasizma v 20. stoletju v Združenih državah Amerike ter iskali vzporednice z današnjim časom. V državi, ki je bila ustanovljena kot demokratična republika z voljeno oblastjo, je rasizem – tako kot v Evropi – še vedno velik družbeni problem.

Ključne besede:

- rasizem
- diskriminacija
- medkulturnost
- človekove pravice

Metode:

- delo v skupinah
- analiza besedila
- ogled videoposnetka
- poročanje in analiza
- refleksija
- diskusija

Cilji aktivnosti:

- učenci in učenke spoznajo pojem »rasizem«
- učenci in učenke razumejo nesprejemljivost rasizma
- učenci in učenke se naučijo prepoznavati rasistično vedenje in rasističen odnos v vsakdanjih situacijah
- učenci in učenke znajo iz konkretnih primerov razbrati primere kršitev človekovih pravic
- učenci in učenke spoznavajo pomen raznolikosti in njenega doprinosa k boljšemu svetu
- učenci in učenke se zavedajo, da smo vsi ljudje enaki in enakovredni ter imamo enake pravice

Povezava aktivnosti z učnimi cilji:

- razvijanje dojemljivosti za vrednote, pomembne za življenje v sodobni demokratični družbi: strpnost v medsebojnih stikih in odnosih, spoštovanje drugačnosti in različnosti, medsebojno sodelovanje, spoštovanje človekovih pravic in demokratičnega državljanstva
- kritičen premislek in obsodba zločinov proti človeštvu, genocida, holokavsta in drugih oblik množičnega kršenja človekovih pravic
- kritičen premislek in obsodba političnih sistemov, ki kršijo človekove pravice
- razvijanje pogledov na svet, ki spoštujejo človekove pravice, enakost in demokracijo ter demokratično in odgovorno državljanstvo

Medpredmetne povezave:

- domovinska in državljanska kultura in etika
- geografija

Pripomočki:

- računalnik (ali tablica) z internetno povezavo (za skupini 4 in 5)
- listi formata A4 (za vsako skupino)

Priloge:

- **PRILOGA 1:** Delovni listi za skupine (za vsako skupino)
- **PRILOGA 2:** Slovarček pojmov (za vsako skupino)

Navodila za izvedbo:

5 minut

KORAK 1

Učence in učenke razvrstimo v pet skupin. Vsaka skupina naj najprej izbere svojega predstavnika oz. predstavnico, ki bo usmerjal oz. usmerjala delo skupine, ter poročevalca oz. poročevalko, ki bo ugotovitve skupine kasneje predstavil oz. predstavila ostalim v razredu.

25 minut

KORAK 2

Skupinam razdelite delovne liste z zgodbami oz. povezavami do kratkih filmov ter navodili za delo (**PRILOGA 1**) ter slovarček pojmov (**PRILOGA 2**). Skupinama 4 in 5 omogočite ogled videoposnetka na računalniku ali tablici.

Učenci in učenke v skupinah naj si nato preberejo oziroma ogledajo svojo zgodbo ter se skupaj lotijo reševanja naloge. Za pomoč pri poročanju naj si skupina na list papirja sproti zapisuje pomembne ugotovitve.

15 minut

KORAK 3

Učenci in učenke naj sedejo v krog. Poročevalci oz. poročevalke poročajo o delu skupin, vsak izmed njih ima za to na voljo tri minute.

Nadaljujte z diskusijo, pri kateri si lahko pomagata z naslednjimi vprašanji:

- Kakšne so se vam zdele predstavljene zgodbe?
- Kaj vas je pri branju zgodbe oz. ogledu filmčka najbolj presenetilo? Zakaj?
- Na podlagi česa izbirate svoje prijatelje in prijateljice? Ali je za vas pomembno, kakšno barvo las, oči ali kože ima prijatelj oz. prijateljica?
- Ali lahko na podlagi zunanosti človeka sklepamo, kakšen je njegov značaj?
- Zakaj so nekateri ljudje prepričani, da so večvredni od ostalih zgolj zato, ker imajo določeno barvo kože?
- Kje in v kakšnih oblikah lahko danes zasledimo tovrstno obnašanje in odnos do drugih (dojemanje večvrednosti zaradi barve kože – rasizem)?
- Kaj je diskriminacija?

Če učenci in učenke pojma »diskriminacija« še ne poznajo, jim ga razložite (**KOTIČEK ZA INFORMACIJE**).

- Ali ste bili kdaj priča diskriminaciji zaradi barve kože oziroma poznate kakšen primer? Kako ste se počutili ob tem? Kako ste reagirali?
- Kaj bi sporočili ljudem, ki menijo, da so večvredni zaradi barve svoje kože?
- Kaj lahko naredite, da bi ljudje v vašem okolju začeli sprejemati druge ljudi ne glede na barvo njihove kože?

Učencem in učenkam razložite, da je pojem »rasa« politično sporen, saj se uporablja za neupravičeno razlikovanje med ljudmi – rasizem. Ločevanje ljudi glede na njihove telesne značilnosti (npr. barvni odtенок kože) tako v kulturnem kot v biološkem smislu ne pomeni ničesar, saj človekovih značilnosti in družbene organizacije ni mogoče razlagati z barvo kože ali kakršnimikoli drugimi »rasnimi« termini. Vsi ljudje smo pod kožo enaki in vsi pripadamo eni »rasi« – človeški. Vsi smo ljudje.

Dodatni predlogi:

- Aktivnost lahko izvedete tudi tako, da izberete le enega izmed primerov (zgodbo ali filmček) ter učence in učenke z diskusijo vodite do ugotovitev.
- Učenci in učenke lahko pri naslednji uri ali za domačo nalogo poiščejo poročila o primerih rasizma v slovenskih in tujih medijih ter jih predstavijo v razredu.

- Skupaj z učenci in učenkami si oglejte film »Zelena knjiga« (Farrelly, 2018), ki temelji na resničnih dohodkih iz 60. letih prejšnjega stoletja v ZDA: »Dr. Don Shirley, svetovno znan temnopolti pianist, se odpravlja na turnejo po globokem jugu. Za šoferja in varnostnika najame Tonyja Vallelongo, redarja italijanskega rodu iz Bronx. Medtem ko potujeta skozi razklano deželo in se soočata z rasističnimi izpadi lokalnih prebivalcev, se med omikanim pianistom s tremi doktorati in neizobraženim šoferjem vprašljivih manir nepričakovano razvije pristrčna prijateljska vez« (Kinodvor, b. l.).
- Kontaktirajte Urad varuha človekovih pravic RS ter se dogovorite za študijski obisk učencev in učenk. Pred obiskom skupaj z učenci in učenke pripravite nabor vprašanj, ki bi jih želeli zastaviti predstavnikom Urada.

Kotiček za informacije:

- **»Diskriminacija** je neenako obravnavanje, ki nima upravičenega razloga: ljudje so obravnavani slabše od drugih le zaradi določene osebne okoliščine (npr. spol, starost, barva polti, etnično poreklo, invalidnost, spolna usmerjenost, versko prepričanje ...). Sporno ravnanje jih ovira ali prikrajšuje za različne pravice ter vsakodnevne priložnosti« (Zagovornik načela enakosti RS). Dostopno na: <http://www.zagovornik.si/o-diskriminaciji/kaj-je-diskriminacija> (Republika Slovenija; Zagovornik načela enakosti, b. l.).
- **V Sloveniji** je diskriminacija zaradi katerekoli osebne okoliščine prepovedana. V *Zakonu o varstvu pred diskriminacijo (ZVarD)* je definirana kot »vsako neupravičeno dejansko ali pravno neenako obravnavanje, razlikovanje, izključevanje ali omejevanje ali opustitev ravnanja zaradi osebnih okoliščin, ki ima za cilj ali posledico oviranje, zmanjšanje ali izničenje enakopravnega priznavanja, uživanja ali uresničevanja človekovih pravic in temeljnih svoboščin, drugih pravic, pravnih interesov in ugodnosti« (4. člen ZVarD).
- **V Ustavi Republike Slovenije** je zapisano, da so v Sloveniji »vsakomur zagotovljene enake človekove pravice in temeljne svoboščine, ne glede na narodnost, raso spol, jezik, vero, politično ali drugo prepričanje, gmotno stanje, rojstvo, izobrazbo, družbeni položaj, invalidnost ali katerokoli drugo osebno okoliščino« (14. člen Ustave RS).
- **Prepoved diskriminacije** je zapisana v številnih mednarodnih dokumentih in zakonih na ravni posameznih držav, na primer v:
 - Splošni deklaraciji človekovih pravic (1948),
 - Konvenciji o odpravi vseh vrst oblik rasne diskriminacije (1965),
 - Konvenciji o odpravi vseh oblik diskriminacije žensk (1979),
 - Konvenciji o pravicah invalidov (2006),
 - Evropski konvenciji o človekovih pravicah (1950),
 - Listini Evropske unije o temeljnih pravicah (2007),
 - Ustavi Republike Slovenije (1991),
 - Zakonu o uresničevanju načela enakega obravnavanja (2007),
 - Zakonu o varstvu pred diskriminacijo (2016).

Literatura in viri:

- Acuña, R. (2004). *Occupied America. A history of Chicanos*. Northridge: Pearson Longman.
- Fichter, A. (2017). *Zoot Suits: A Fashion Movement that Sparked Mexican American Resistance*. Dostopno na: <https://www.yesmagazine.org/people-power/zoot-suits-a-fashion-movement-that-sparked-mexican-american-resistance-20170609> (pridobljeno 14. 8. 2020).
- Green, V. H. (1947). *The Negro Motorist Green Book. A Classified Motorist's & Tourist's Guide Covering the United States*; Digital Collections, The New York Public Library. Dostopno na: <https://digitalcollections.nypl.org/items/29219280-892b-0132-4271-58d385a7bbd0> (pridobljeno 14. 8. 2020).
- History. (2018). *How Anti-Mexican Racism in L.A. Caused the Zoot Suit Riots*. Dostopno na: <https://www.youtube.com/watch?v=KxtThBTf0sl> (pridobljeno 20. 8. 2020).
- Kinodvor. (b. l.). *Zelena knjiga*. Dostopno na: <https://www.kinodvor.org/film/zelena-knjiga> (pridobljeno 14. 8. 2020).
- Oberžan, L., Rabrenović, D. in Veselinović, V. (2006). *Splošni leksikon založbe Modita*. Kranj: Modita
- Pravno-informacijski sistem RS. (2017). *Ustava Republike Slovenije*. Dostopno na: <http://pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=USTA1> (pridobljeno 14. 8. 2020).

- Pravno-informacijski sistem RS. (2017). *Zakon o varstvu pred diskriminacijo (ZVarD)*. Dostopno na: <http://pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO7273> (pridobljeno 14. 8. 2020).
- Wikipedia. (2020). *History of Mexican Americans*. Dostopno na: https://en.wikipedia.org/wiki/History_of_Mexican_Americans (pridobljeno 14. 8. 2020).
- Wikipedia. (2020). *Mexican Americans*. Dostopno na: https://en.wikipedia.org/wiki/Mexican_Americans (pridobljeno 14. 8. 2020).
- Youtube. (2013). *Segregation in the southern USA (Jim Crow Laws period Photos)*. Dostopno na: <https://www.youtube.com/watch?v=KxtThBTf0sl> (pridobljeno 20. 8. 2020).
- Zagovornik načela enakosti RS. (b. l.). *Kaj je diskriminacija?* Dostopno na: <http://www.zagovornik.si/o-diskriminaciji/kaj-je-diskriminacija> (pridobljeno 14. 8. 2020).

Fotografije:

- The New York Public Library. (2020). *The Negro Motorist Green Book: 1947: A Classified Motorist's & Tourist's Guide Covering the United States*. Dostopno na: <https://digitalcollections.nypl.org/items/29219280-892b-0132-4271-58d385a7bbd0> (pridobljeno 20. 8. 2020).
- Wikipedia. (2020). *Zoot Suiters On Parade*. Foto: Ollie Atkins. 1946. National Archives, Richard Nixon Library and Museum. Dostopno na: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Zoot_Suiters_On_Parade.jpg (pridobljeno 20. 8. 2020).
- Wikipedia. (2020). *Teenagers wearing zoot suits in 1942*. Foto: Ferrell, J. / Library of Congress, Prints & Photographs Division (1942). Dostopno na: <https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Zootsuit2.jpg> (pridobljeno 20. 8. 2020).

09

ALI PROPAGANDNI STROJ ŠE DELUJE?

RAZRED: 9.

TRAJANJE: 90 MINUT

ŠTEVILO UČENCEV
IN UČENK: 4–28

V današnjem medijskem svetu vlada vojna vsebin ter neprestana bitka za pozornost in klike. Kako pa je bilo s širjenjem objektivnih ali propagandnih sporočil včasih? Delavnica prepleta vsebine, ki se nanašajo na vzpostavitev nacizma, vsakdanjega življenja v nacistični Nemčiji ter propagande in njenega vpliva na vzpostavitev in ohranjanje družbenih razmerij v nacistični Nemčiji. Aktualnost in relevantnost vsebin za današnji čas učencem in učenkam ponudi priložnost za prevpraševanje zgodovinskih dogodkov, ki jih ob pogledu v preteklost kot človeštvo močno obsojamo in vztrajno poudarjamo: »Nikoli več!«. Učiteljem in učiteljicam lahko delavnica služi kot orodje za povezovanje zgodovinskih dogodkov in aktualno družbenopolitično situacijo v Sloveniji in drugod po svetu.

Ključne besede:

- propaganda
- nacizem
- 2. svetovna vojna
- manipulacija
- antisemitizem

Metode:

- delo v parih
- delo v skupinah
- delo s slikovnim gradivom
- delo z besedilom
- predstavitev
- diskusija

Cilji aktivnosti:

- učenci in učenke ugotavljajo, na kakšnih principih deluje propagandni stroj in kako se s pomočjo zunanjega »sovražnika« utrjuje narodna zavest
- učenci in učenke s spoznavanjem značilnosti življenja v Nemčiji v času nacizma ugotavljajo, kako oblast kupuje podporo ali vsaj nemo pristojanje državljanov
- učenci in učenke prepoznajo vpliv propagande v današnjem času in izkusijo njeno delovanje in vpliv na lastni koži
- učenci in učenke razvijajo kritično in proaktivno mišljenje: primerjajo preteklost in sedanjost in raziskujejo možne posledice (negativne) propagande
- učenci in učenke razvijajo empatijo do soljudi

Povezava aktivnosti z učnimi cilji:

- spoznavanje značilnosti nacizma in njegove ideologije ter povezovanje z 2. svetovno vojno
- razvijanje sposobnosti za razumevanje in spoštovanje razlikosti ljudi, njihove vere in kulture
- obsodba zločinov proti človeštvu, genocidu in kršenju človekovih pravic
- analiza izbranih zgodovinskih virov: pisnih zgodovinskih virov, slikovnih zgodovinskih virov, dokumentarnih in umetniških filmov z zgodovinskim ozadjem, političnih karikatur in plakatov
- oblikovanje razlage, sklepov in mnenj na podlagi izbranih in verodostojnih informacij, dejstev in dokazov iz zgodovinskih virov

Medpredmetne povezave: Pripomočki:

- slovenščina
- domovinska in državljanska kultura in etika
- tuji jezik
- računalnik z internetno povezavo
- projektor
- plakati ali šelesamerji (en za vsako skupino)
- barvni flomastri (za vsako skupino ena barva)

Priloge:

- **PRILOGA 1:** Primeri plakatov nacistične propagande
- **PRILOGA 2:** Vsakdanje življenje v nacistični Nemčiji
- **PRILOGA 3:** Seznam propagandnih tehnik
- **PRILOGA 4:** Primeri plakatov, ki poskušajo vplivati na javno mnenje danes
- **PRILOGA 5:** Nemčija v času nacizma
- **PRILOGA 6:** Infografika o načinih prepoznavanja lažnih novic

Navodila za izvedbo:

10 minut

KORAK 1

Učence in učenke vprašajte, če je po njihovem mnenju možno, da se v kateri izmed evropskih držav ponovno vzpostavi diktatura ali druga oblika totalitarnega vladanja. Svoje mnenje naj izrazijo tako, da se postavijo na stran učilnice, ki zagovarja njihovo trditev (da/ne). Za ta namen na eno stran učilnice nalepite list z »da/strinjam se« in na drugega »ne/ne strinjam se«. Učenci in učenke se lahko postavijo tudi na sredino, če je njihovo mnenje bolj nevtrarno. Nekaj učencev in učenek povabite, da predstavijo svoje razloge za strinjanje oz. nestrinjanje s trditvijo. Pri tem jim postavite nekaj vprašanj, ki zajamejo tudi globalno komponento, na primer:

- Katere države, ki so imele v zgodovini diktatorske voditelje, avtoritarne ureditev, poznate?
- Poznate kakšno državo, v kateri ima danes oblast v rokah diktatorski voditelj ali voditeljica? Katero?
- Zaradi kakšnih razlogov lahko država postane diktatura?

Omenite, da se boste v nadaljevanju posvetili ravno temu vprašanju, nekaterim razlogom za zdrs v avtoritarne režime in njihovo ohranjanje.

10 minut

KORAK 2

Učence in učenke vprašajte, kaj pomeni »manipulacija«. Njihove asociacije lahko zapišete na tablo.

Nato jim podrobneje razložite pomen pojma: *Manipulacija je pojav, ko želi nekdo s prepričevanjem načrtno in preračunljivo vplivati na mišljenje in dejanja drugih.*

Povejte jim, da boste podrobneje raziskali pojem manipulacije ter načine vplivanja na mišljenje in dejanja ljudi, ki so igrali izjemno pomembno vlogo v zgodovini in jih igrajo še danes.

V nadaljevanju pojem manipulacije povežite z nacizmom. Učencem in učenkam pokažite primer plakata iz časa nacistične Nemčije (**PRILOGA 1, primer 1**), s pomočjo katerega nato obravnavajte oziroma ponovite družbenopolitične značilnosti nacizma.

10 minut

KORAK 3

Učence in učenke razvrstite v manjše skupine (3–4) ter jim izročite delovni list z opisom življenja v Nemčiji v času nacizma (**PRILOGA 2**). Učenci in učenke naj pozorno preberejo opis ter se v skupini pogovorijo o tem, kakšno je bilo življenje v nacistični Nemčiji. Na delovnem listu naj označijo pet dejstev, ki so jih najbolj presenetila oz. so bila za njih nova. Ko končajo, naj sedejo v krog, predstavnik ali predstavnica vsake skupine pa naj ostalim predstavi izbrana dejstva.

Učencem in učenkam razložite, da je pojem »rasa« politično sporen, saj se uporablja za neupravičeno razlikovanje med ljudmi – rasizem. Ločevanje ljudi glede na njihove telesne značilnosti (npr. barvni odtonek kože) tako v kulturnem kot v biološkem smislu ne pomeni ničesar, saj človekovih značilnosti in družbene organizacije ni mogoče razlagati z barvo kože ali kakršnimikoli drugimi »rasnimi« termini. Vsi ljudje smo pod kožo enaki in vsi pripadamo eni »rasi« – človeški. Vsi smo ljudje.

10 minut

KORAK 4

Učence in učenke vprašajte, na kaj pomislijo, ko slišijo besedo »propaganda«. Če pojma ne poznajo, jim razložite njegov pomen (**KOTIČEK ZA INFORMACIJE**).

Nadaljujte z diskusijo, pri čemer so vam lahko v pomoč naslednja vprašanja:

- Kje vse je bila propaganda vidna v nacistični družbi? Naštejte nekaj primerov propagande, ki so jo uporabljali v nacistični Nemčiji.
- Do kakšne mere so se po vašem mnenju ljudje zavedali, da so pod vplivom propagande?
- Katere skupnosti so bile najhuje preiganjane? Zakaj?
(Judi, Slovani, Romi, homoseksualne osebe, hendikepirane osebe.)
- Ali je imel uspeh propagande v nacistični Nemčiji vpliv tudi na druge dele sveta? Kako in kje se je ali se to še vedno odraža?
- Kaj so bili ideali za nacistično Nemčijo?
(Moč, trdo delo, družina, močen moški, ženska v vlogi matere, mladina, »arijska rasa« idr.)
- Kateri simboli so prisotni v nacistični ideologiji?
(Svastika, orel, svetli lasje, mišičasto moško telo, družina – mati, oče in otroci, moški – voditelj in rešitelj, delavci in delavke, izbrane barve – bela (svetloba, znamenje sreče), črna (moč, skrivnost, trpljenje) in rdeča (bojevitost, vojskovanje, mladostniški zanos, gorečnost) idr.)

Med diskusijo na tablo postopoma projicirajte primere nacistične propagande (**PRILOGA 1**). Učenci in učenke naj bodo pri tem pozorni na podrobnosti ter naj poskušajo odgovarjati na naslednja vprašanja:

- Kaj vidite na sliki (objektivno)?
- Kakšno je po vašem mnenju sporočilo slike?
- Kateri simboli so vključeni in kaj predstavljajo?
- Kako podobe na plakatu vplivajo na vaša občutenja?

V nadaljevanju diskusije se navežite na sedanost:

- Ali smo pod vplivom propagande tudi danes?
- V kakšni meri in na kakšen način?
- Ali se propaganda, ki smo ji podvrženi danes, razlikuje od tiste v preteklosti v Nemčiji? Kako?
- Kako lahko prepoznamo propagando?

10 minut

KORAK 5

Učencem in učenkam razložite, kako je oblast manipulirala z ljudmi s pomočjo propagande v nacistični Nemčiji. Na tablo prilepite plakat s seznamom propagandnih tehnik (**PRILOGA 3**) ter učence in učenke vprašajte, katere od njih so bile uporabljene na plakatih, ki so si jih ogledali (npr. sklicevanje na moč, superiornost, vzbujanje strahu).

Nato na tablo projicirajte nekaj primerov plakatov, ki poskušajo vplivati na javno mnenje danes (**PRILOGA 4**). Učenci in učenke naj poskušajo ugotoviti, katere propagandne tehnike so uporabljene na plakatih, nato pa se z njimi pogovorite o primerih širjenja nestrpnosti in sovraštva danes (v Sloveniji in po svetu).

Plakat z opisom propagandnih tehnik pustite na vidnem mestu, saj bo učencem in učenkam služil kot opora za delo v nadaljevanju aktivnosti.

10 minut

KORAK 6

Učence in učenke razvrstite v manjše skupine po tri ter jim razdelite liste z besedilom (**PRILOGA 5**). Besedilo naj pozorno preberejo (individualno ali skupaj) ter se o njem pogovorijo. Razmislijo naj o tem, ali bi bilo kaj podobnega možno tudi v današnjem času. V nadaljevanju naj predstavnik ali predstavnica vsake skupine ostalim predstavi nekaj misli in ugotovitev skupine.

*Če boste aktivnost razdelili na dve šolski uri, naj učenci in učenki besedilo preberejo za domačo nalogo.

15 minut

KORAK 7

V nadaljevanju aktivnosti bodo učenci in učenke ustvarili lastno propagando oziroma njej nasprotno objektivno novico. Učence in učenke razvrstite v štiri skupine (A, B, C in D).

Naloga skupine A in B je, da si zamislita vsaka svojo izmišljeno trditev, s katero bosta prepričali celotno šolo, da je resnična. Kot primer lahko navedete izmišljeno trditev, ki jo lahko prilagodite glede na potrebe ali interese učencev in učenk (npr. »Kdor ima rjave lase, teče najhitreje« ali pa »Učenci in učenke devetih razredov imajo najboljše ideje«). Vsaka od teh dveh skupin naj oblikuje plakat, pri čemer naj učenci in učenke s pomočjo uporabe obravnavanih propagandnih tehnik poskušajo prepričati ostale učence in učenke v resničnost trditve. Pri tem naj uporabijo izmišljena dejstva in pretiravanja.

Naloga skupin C in D je, da izbereta vsaka svojo trditev, ki temelji na preverjenih in objektivnih dejstvih (a ni splošno znana) in s katero bosta prepričali celotno šolo, da je resnična. Kot primer lahko navedete trditev, ki jo lahko prilagodite glede na potrebe ali interese učencev in učenk (npr. »Leta 2018 je vsak drugi 29-letnik še vedno živel v svoji primarni družini, leta 1991 je bilo takih samo 20 %« ali pa »Na vsakodnevni poti prebivalec oz. prebivalka Slovenije v enem letu naredi 7.200 km ali trikrat od Ljubljane do Pariza in nazaj^{**}). Podatke, ki jih želijo predstaviti v svoji trditvi, lahko poiščejo na svetovnem spletu (uporabijo naj računalnik, tablico ali pametni telefon), v enciklopedijah, leksikonih idr.

*Učenci in učenke lahko namesto plakatov svoj oglas pripravijo tudi v obliki kratkega videoposnetka (kot televizijsko reklamo), kratkega zvočnega posnetka (kot radijski oglas) ali kratkega skeča.

^{**}Vir navedenih trditev: Statistični urad Republike Slovenije (2020).

15 minut

KORAK 8

Po končanem delu naj učenci in učenke sedijo v krog. Vsaka skupina naj predstavi svoj oglas ostalim (najprej skupini A in B – primera propagande, nato skupini C in D – primera predstavitev objektivnih dejstev).

Nadaljujte z diskusijo, pri kateri si lahko pomagate s spodnjimi vprašanji.

Vprašanja za učence in učenke iz skupine A in B:

- Katere tehnike ste uporabili pri pripravi oglasa?
- Katera čustva ste želeli vzbuditi?

Vprašanja za učence in učenke iz skupine C in D:

- Na kakšne tehnike ste se oprli pri pripravi vašega oglasa?
- Sta bila po vašem mnenju oglasa skupine A in B bolj prepričljiva? Zakaj da oz. zakaj ne?

Diskusijo nadaljujte z vsemi učenci in učenkami. Pomembno je, da vanjo vnesete tudi globalno dimenzijo.

- Kakšne razlike ste opazili med propagandnimi in objektivnimi oglasi?
- Kako propagandne tehnike vplivajo na naše razmišljanje, doživljanje realnosti? Kako so vplivale na ljudi v nacistični Nemčiji?
- Do česa lahko privede sovražna propaganda?
- Ali se tudi danes srečujemo s sovražno propagando oziroma s sovražnim govorom? Poznate kakšen primer? Kaj so razlogi za uporabo takšne propagande in sovražnega govora? Tu se navežite na aktualno družbeno situacijo v Sloveniji in po svetu.
- Kakšen je vpliv globalizacije in tehnološke povezanosti na širjenje propagande? Navedite kakšen primer iz svojega življenja.
Učence in učenke spodbudite k razmisleku o videoposnetkih, ki so jih morda videli na spletnih omrežjih in prikazujejo oddaljene dele sveta, pa bi jih zdaj z novim znanjem lahko opisali kot propagando (npr. prikazovanje le negativnih novic iz nekaterih delov sveta: npr. države Bližnjega Vzhoda – vojne, nasilje, terorizem; afriške države – lakota, bolezni, suša ipd.).
- Kako lahko ločimo med propagando in dejstvi v vsakdanjem življenju?

Na tablo projicirajte infografiko, ki na enostaven način prikaže načine za prepoznavanje lažnih novic (**PRIOLOGA 6**) ter se z učenci in učenkami pogovorite o tem, kako nam lahko poznavanje propagandnih tehnik pomaga v vsakdanjem življenju.

Za zaključek ponovite vprašanje z začetka aktivnosti: *Ali je po vašem mnenju možno, da se v kateri izmed evropskih držav ponovno vzpostavi diktatura ali druga oblika totalitarnega vladanja?* Učenci in učenke naj se razvrstijo na eno ali drugo stran razreda (da/ne).

Pozorni bodite na razliko v njihovi postavitvi. Učence in učenke, ki so zamenjali svojo pozicijo, vprašajte, zakaj je zdaj njihovo mnenje drugačno kot na začetku aktivnosti.

Dodatni predlogi:

- **Razširitev:** Na spletu lahko pobrsate za propagandnim materialom iz različnih držav sveta in ga navežete na zgodovinske dogodke ter propagandne tehnike.
- **Predlog za film:** z učenci in učenkami si oglejte film »Val« (nem. Die Welle; Gansel, 2008), ki je novejša verzija filma iz leta 1981. Film temelji na resničnih dogodkih, povezanih z eksperimentom »Tretji val«. Šlo je za eksperimentalno družbeno gibanje, ki ga je leta 1967 spodbudil Ron Jones, učitelj zgodovine v Kaliforniji, da bi mladim razložil, kako je lahko nemško prebivalstvo sprejelo dejanja nacističnega režima med drugo svetovno vojno. Po ogledu filma nadaljujte z diskusijo ter se navežite na aktualne primere spodbujanja sovraštva in nestrpnosti v družbi, tako na lokalni kot na globalni ravni.
- **Fašizem za telebane:** Učencem in učenkam lahko predstavite informativno grafiko vzpostavitve fašizma, ki jo je pripravila iniciativa Danes je nov dan. Orodje se opira na zgodovinska dejstva, hkrati pa aktualizira trenutno politično situacijo v Sloveniji. Orodje vam lahko pride prav pri aktualizaciji trenutnih družbenopolitičnih razmer in predstavitvi medijske krajine v Sloveniji. Dostopno na <https://fasizem.djnd.si>.

Kotiček za informacije:

- **Propaganda** je načrtno širjenje informacij in ideoloških nazorov z namenom prepričevanja ljudi o določenih idejah in z namenom, da se te udejanjijo. Zaradi izbire in načina uporabe besed, slik, simbolov in drugih sredstev se zdijo informacije in nazori privlačnejši, kot so v resnici, saj gre pri propagandi velikokrat za potvarjanje ali namerno prikrivanje dejstev. Tako se mnogokrat ta beseda uporablja v slabšalnem, negativnem pomenu, ko gre za načrtno vplivanje na javno mnenje s skritimi nameni. V tem primeru so njeni učinki na ljudi, katerim je namenjena, negativni. Takšni sta bili tudi nacistična in fašistična propaganda (kasneje tudi stalinistična), ki sta se uporabljali kot sistematična metoda manipulacije. Nacistična propaganda je namreč močno podprla svoje politične in ideološke ideje ter akcije. Za poudarjanje svoje lastne moči, superiornosti in avtoritete je v svojo ideologijo vpeljala premišljeno oblikovane simbole, ki so označevali politično-ideološke cilje nacionalistične stranke: ti so bili širjenje antisemitskih idej, poveljevanje arijske rase, vizije za Nemčijo kot najbolj močno državo ter ustvarjanje državljana in državljanke, ki bosta svoje življenje podredila le enemu cilju – služiti svoji državi in biti predana svojemu vodji.

Literatura in viri:

- Časoris. (2020). *Brez medijev ne bi izvedeli pomembnih informacij*. Dostopno na: <https://casoris.si/brez-medijev-ne-bi-izvedeli-pomembnih-informacij> (pridobljeno 17. 8. 2020).
- Danes je nov dan. (b. l.). *Fašizem za telebane*. Povzeto po zgodovini Nemčije med 1930–1939. Dostopno na: <https://fasizem.djnd.si> (pridobljeno 17. 8. 2020).
- Facing History and Ourselves. (2020). *Nazi Recruitment Propaganda*. Dostopno na: <https://www.facinghistory.org/resource-library/gallery/propaganda-posters> (pridobljeno 13. 8. 2020).
- German Propaganda Archive. (2009). *Look What We Have Accomplished*. Dostopno na: <https://research.calvin.edu/german-propaganda-archive/erreicht.htm> (pridobljeno: 13. 8. 2020).
- Grbin, B. in Zavšek, S. (2018). *Shod neofašistov v Trstu: Italija, vstani, bojuj se in zmagaj*. Foto: J. Paljk/STA. Dostopno na: <https://siol.net/novice/svet/v-trstu-popoldne-shoda-neofasistov-in-njihovih-nasprotnikov-482007> (pridobljeno 17. 8. 2020).

- Had. (2020). SDS z novo oglaševalsko kampanjo. Dostopno na: <https://www.had.si/blog/2020/06/23/sds-z-novo-oglasevalsko-kampanjo-grozijo-unicujejo-mi-gradimo-pridruzi-se-sds> (pridobljeno 17. 8. 2020).
- Jurekovič, I. (2018). *Za mame gre! Diskriminatorne želje strank, ki se sklicujejo na katoliške korenine*. Foto: B. Krajnc. Dostopno na: <https://www.mladina.si/185062/za-mame-gre> (pridobljeno 17. 8. 2020).
- Leskovšek, N. (2005). *Simbolizem in propaganda v nacistični Nemčiji: diplomsko delo*. Univerza v Ljubljani, Fakulteta za družbene vede. Dostopno na: <http://dk.fdv.uni-lj.si/dela/Leskovsek-Natasa.PDF> (pridobljeno 17. 8. 2020).
- Piano, B. (2018). *Nacistični plakati v Velenju*. Dostopno na: <https://www.delo.si/novice/slovenija/nasticni-plakati-v-velenju-64100.html> (pridobljeno 17. 8. 2020).
- Pinterest. (b. l.). *A propaganda poster promoting the League of German Women*. Dostopno na: <https://pin.it/6aXKDIq> (pridobljeno 13. 8. 2020).
- Ravnjak, L. (2008). *Prilaščanje nacističnih simbolov in kolektiv NSK: diplomsko delo*. Univerza v Ljubljani, Fakulteta za družbene vede. Dostopno na: <http://dk.fdv.uni-lj.si/diplomska/pdfs/ravnjak-leonida.pdf> (pridobljeno 17. 8. 2020).
- Shapiro, D. in Valchev, R. (1996). *Konflikt in komunikacija*. V: Open Society Institute – Slovenija, Zavod za odprto družbo. Ljubljana.
- Socialna akademija. (2016). *Predelati ali pozabiti? Delo z mladimi na področju dialoga, odpuščanja in sprave*. Dostopno na: <https://socialna-akademija.si/predelati/page/5> (pridobljeno 17. 8. 2020).
- Stepančič, K. (2019). *Poročilo: Delavnica Kako ustaviti lažne novice*. Dostopno na: <http://spletniklin.si/2019/03/12/porocilo-delavnica-kako-ustaviti-lazne-novice> (pridobljeno 17. 8. 2020).
- Šašek, N. (2018). *(Prazna) volilna kampanja: Janša si je nadel prijazen obraz, SD je poskrbela za največji 'kiks'*. Foto: A. Kravanja. Dostopno na: <https://www.24ur.com/novice/volitve/prazna-volilna-kampanja-jansa-si-je-nadel-prijazen-obraz-sd-je-poskrbela-za-najvecji-kiks.html> (pridobljeno 17. 8. 2020).
- United States Holocaust Memorial Museum. (b. l.). *Poster: »He is guilty for the war«*. Dostopno na: <https://www.ushmm.org/propaganda/exhibit.html#/records/data/records/poster-guilty-war.xml> (pridobljeno: 13. 8. 2020).
- United States Holocaust Memorial Museum. (b. l.). *Poster: »The German Student«*. Dostopno na: <https://www.ushmm.org/propaganda/exhibit.html#/records/data/records/poster-german-student.xml> (pridobljeno 13. 8. 2020).
- United States Holocaust Memorial Museum. (b. l.). *Poster: »Victory or Bolshevism«*. Dostopno na: <https://www.ushmm.org/propaganda/archive/poster-victory-bolshevism> (pridobljeno: 13. 8. 2020).
- Wikipedia. (2020). *Propaganda*. Dostopno na: <https://en.wikipedia.org/wiki/Propaganda> (pridobljeno 17. 8. 2020).
- Wikipedia. (2020). *The Third Wave (experiment)*. Dostopno na: [https://en.wikipedia.org/wiki/The_Third_Wave_\(experiment\)](https://en.wikipedia.org/wiki/The_Third_Wave_(experiment)) (pridobljeno 17. 8. 2020).
- Wikipedija. (2020). *Tretji rajh*. Dostopno na: https://sl.wikipedia.org/wiki/Tretji_rajh (pridobljeno 13. 8. 2020).

10

ZIDOVI NA MEJAH, ZIDOVI V GLAVAH

RAZRED: 9.

TRAJANJE: 45 MINUT

ŠTEVILO UČENCEV
IN UČENK: 5–28

Zid v Berlinu naj bi državljanom in državljkam Vzhodne Nemčije preprečil prehod na zahodno ozemlje. Zid je ločeval ljudi, ki so nekoč živeli drug z drugim, ter jim oteževal vsakodnevno življenje, odnose in načrtovanje skupne prihodnosti. Aktivnost učence in učenke spodbuja k razmisleku o smislu gradnje zidu, o vzdušju v takratni državi in mestu ter o medčloveških odnosih. Spoznajo, da so zidove gradili že v daljni preteklosti, da bi zadržali vdore različnih ljudstev, in da ponekod zidove, žičnate ograje in druge prepreke postavljajo še danes. Tudi na naši južni meji imamo postavljeno rezilno žico, ki naj bi ljudem preprečila nenadzorovan vstop v Slovenijo. Aktivnost je namenjena kritičnemu razmisleku o tem, zakaj gradimo fizične zidove in tudi zidove v glavah.

Ključne besede:

- železna zavesa
- hladna vojna
- oboroževalna tekma
- krizna žarišča
- berlinski zid
- Vzhodna in Zahodna Nemčija
- migracije

Metode:

- delo v skupinah
- tehnika »dvojni dnevnik«
- delo z viri
- diskusija

Cilji aktivnosti:

- učenci in učenke znajo pojasniti, kaj se je dogajalo z vzhodnoevropskimi državami po koncu 2. svetovne vojne
- učenci in učenke kritično naslovijo vzroke in posledice odločitev za gradnjo zidov nekoč in danes
- učenci in učenke spoznajo aktualne primere kršenja človekovih pravic
- učenci in učenke razvijajo sposobnost za razumevanje in spoštovanje človekovih pravic

Povezava aktivnosti z učnimi cilji:

- razumevanje in sposobnost opisa obdobja hladne vojne
- razumevanje vzrokov in posledic gradnje berlinskega zidu in njegovega vpliva na življenje ljudi
- spoznavanje kriznih žarišč v Evropi in po svetu
- iskanje povezav med dogajanjem v času hladne vojne in danes

Medpredmetne povezave:

- domovinska in državljanska kultura in etika
- geografija
- tuji jezik
- likovna umetnost

Pripomočki:

- računalnik z internetno povezavo
- projektor
- plakat ali šeseshamer (za vsako skupino)
- flomastri (za vsako skupino)

Priloge:

- **PRILOGA 1:** Besedilo iz priročnika (za vsako skupino)
- **PRILOGA 2:** Infografika o zidovih na mejah držav Evropske unije

Navodila za izvedbo:

5 minut

KORAK 1

Za uvod v aktivnost učencem in učenkam predvajajte kratka videoposnetka »Berlinski zid« in »Življenje ob Berlinskem zidu« (TVInfodrom, 2014). Po ogledu učence in učenke vprašajte o njihovih vtisih ter jim povejte, da se bodo v nadaljevanju miselno sprehodili ob berlinskem zidu in dogodkih, ki so zaznamovali tisto obdobje.

15 minut

KORAK 2

Učencem in učenkam predstavite tehniko »dvojni dnevnik«. Tehnika se uporablja pri branju besedila v fazi realizacije. Učenci in učenke vsebino prebranega povezujejo s svojimi občutki, izkušnjami in radovednostjo, svoje vtise in komentarje pa zapisujejo na plakat.

Učence in učenke razvrstite v manjše skupine po 5 ali 6 ter vsaki skupini razdelite plakat, flomastre in list z besedilom iz priročnika (**PRILOGA 1**). Vsaka skupina naj na plakat nariše navpično črto po sredini ter pozorno prebere besedilo. Nato naj na levo stran plakata zapišejo del besedila, ki jih je vznemiril, prizadel ali se jih kako drugače dotaknil. Na desno stran plakata pa naj zapišejo svoje pripombe in komentarje v zvezi z izbranim delom besedila (npr. na kaj jih je besedilo spomnilo, kakšna vprašanja so se jim porajala ob branju besedila, zakaj so izbrali ravno ta del besedila). Ko končajo s pisanjem, lahko besedilo še enkrat preberejo ter dopolnijo svoje komentarje. Tudi vi si v tem času preberite besedilo in zapišite svoje komentarje.

15 minut

KORAK 3

Učenci in učenke naj sedejo v krog. Predstavniki oz. predstavnice vsake skupine ostalim na kratko poroča, kaj je skupina zapisala na plakat (za poročanje ima vsaka skupina na voljo 3 minute). Če želite, lahko tudi vi delite svoje misli o prebranem besedilu. V nadaljevanju sledi diskusija, pri kateri so vam lahko v pomoč naslednja vprašanja:

- Kdo postavlja zidove in zakaj?
- Kako se počutijo ljudje ob takih odločitvah? Kakšne so njihove reakcije?
- Katere primere zidov, ograj in drugih fizičnih ovir poznate iz preteklosti in katere iz sedanjosti?

Učencem in učenkam predstavite nekaj primerov zidov in drugih pregrad iz preteklosti in sedanjosti (**KOTIČEK ZA INFORMACIJE**). Na tablo nato projicirajte še nekaj fotografij in krajših videoposnetkov, ki so zbrani v interaktivni predstavitvi z naslovom »Ograjen svet: lekcije evropskih mejnih ovir« (angl. [Walled world: Lessons from Europe's border barriers](#), 2019) ter infografiko o zidovih na mejah držav Evropske unije (**PRILOGA 2**).

10 minut

KORAK 4

Učence in učenke vprašajte, kako bi z eno besedo izrazili svoje mnenje o predstavljenih primerih zidov in ograj. Bodite pozorni, da bo imel vsak izmed njih možnost izraziti svoje mnenje. Asociacije učencev in učenek zapišite na tablo ter nadaljujte z diskusijo:

- Kakšno mnenje imate o sedanjih ograjah, zidovih, žicah – tudi tistih, ki so postavljene na mejah Slovenije?
- Koga ali kaj poleg ljudi še ovirajo fizične prepreke med državami in kakšne so posledice teh ovir?
- Zaradi kakšnih razlogov se ljudje selijo?
(Ljudje se selijo zaradi vojn, preganjanja zaradi politične, verske, narodne ali etnične pripadnosti, spolne usmerjenosti, revščine, posledic podnebnih sprememb, naravnih nesreč ipd.)
- Kako bi komentirali izjavo: »Iz zidov v naših glavah rastejo zidovi na naših mejah«?

Ob zaključku diskusije učence in učenke spodbudite k razmisleku o podobnostih in razlikah v njihovih reakcijah ob predstavljeni tematiki.

Dodatni predlogi:

- **Z učenci in učenkami si oglejte film »Zbogom Lenin«** (angl. Good Bye Lenin!; Becker, 2003). Oktobra 1989 v Vzhodni Nemčiji ni bil najprimernejši čas za padec v komo. Prav to pa se je pripetilo Alexovi mami, zagrizeni socialistki, ki je ponovno ugledala svet šele po osmih mesecih. Alex se mora pri tem spopasti z velikimi težavami – mamino srce je namreč tako šibko, da bi bilo lahko zanjo usodno že najmanjše vznemirjenje. Da bi jo obvaroval pred spoznanjem, da se je življenje medtem obrnilo na glavo, Alex spremeni družinsko stanovanje v otok preteklosti, v nekakšen socialistični muzej. Mama tako še vedno verjame v Leninovo zmago. Več informacij o filmu najdete na spletni strani: <https://www.dnevnik.si/1042485229>. V diskusiji se nato navežite na glavne spremembe, ki so se zgodile, medtem, ko je bila Alexova mama v komi. Navedejo naj, katere simbole kapitalizma so zasledili v filmu ter kako in v čem se je razlikovalo življenje ljudi pred padcem berlinskega zidu.
- Učenci in učenke naj za domačo nalogo vprašajo svoje starejše sorodnike in sorodnice ali znanke in znanke po njihovih spominih na Berlinski zid in njegov padec. Zastavijo naj jim naslednja vprašanja: *Koliko ste bili takrat stari? Ali se spomnite, kaj ste delali v času rušitve zidu? Kako ste doživljali rušenje zidu? Kako pomemben ali nepomemben se vam je zdel dogodek takrat in kako danes?* ipd. O zbranih odgovorih naj nato poročajo pri naslednji šolski uri.

Kotiček za informacije:

- **Nekaj primerov zidov, ograj, žic iz preteklosti in sedanosti:** Kitajski zid, Hadrijanov zid, Aleksandrova vrata, zid v severnoirskem mestu Belfast, zid med Izraelom in palestinskim Zahodnim bregom, zid med Izraelom in Egiptom, zid med Mehiko in ZDA, ograja iz rezilne žice na južni meji Slovenije, zid v perujskem glavnem mestu Lima, ograda z rezilno žico med Pakistanom in Afganistanom, ograja iz rezilne žice na meji med Indijo in Bangladešem, zid med Marokom in Zahodno Saharo, zidovi in pregrade med grškim in turškim delom mesta Nikozija na Cipru, ograda z rezilno žico na meji med Madžarsko in Hrvaško ter Srbijo, ograja z rezilno žico med Južno in Severno Korejo.
- **Avtorja raziskovalnega poročila z naslovom »Building Walls. Fear and securitization in the European Union«** (Benedicto in Brunet, 2018) ugotavljata, da je Evropa po padcu berlinskega zidu postavila 1.000 km novih ograj in zidov, kar znaša več kot šestkratna dolžina originalnega berlinskega zidu. Poročilo lahko najdete na spletni strani organizacije Transnational Institute: <https://www.tni.org/en/publication/building-walls>.
- **Deset od 28 držav članic** (poleg Slovenije še Španija, Grčija, Madžarska, Bolgarija, Avstrija, Velika Britanija, Latvija, Estonija in Litva) je na svojih mejah postavilo fizične pregrade, da bi preprečile priseljevanje. Vse našete države razen Bolgarije in Velike Britanije sicer pripadajo schengenskemu območju, v katerem naj bi bilo prehajanje mej prosto (Transnational Institute, 2018).
- **Zemljevid o starosti mej** (angl. *The Age of Borders*) prikazuje starost mej in leta, ko so se meje oblikovale. Za najstarejšo mejo velja meja med Andoro, Španijo ter Francijo, medtem ko za najmlajšo velja meja med Sudanom in Južnim Sudanom, postavljena leta 2009. Zemljevid je dostopen na spletni strani <https://www.visualcapitalist.com/map-worlds-borders-by-age>.
- **Krajši prispevki o različnih razumevanjih zidov na mejah** so na voljo v prispevku z naslovom »Kaj o obmejnih zidovih pravijo podatki« (angl. *What the research says about border walls*, 2019).

Literatura in viri:

- Ayed, N. (2019). *Walled world: Lessons from Europe's border barriers*. Dostopno na: <https://newsinteractives.cbc.ca/longform/a-world-of-walls-europes-lessons-in-border-barriers> (pridobljeno 25. 8. 2020).
- Benedicto, A. R. in Brunet, P. (2018). *Building walls. Fear and securitization in the European Union*. Dostopno na: https://www.tni.org/files/publication-downloads/building_walls_-_full_report_-_english.pdf (pridobljeno 25. 8. 2020).
- Dobnik, J., Mirjanič, A., Pačnik, H., Razpotnik, J., Snoj, D., Verdev, H. in Zuljan, A. (2006). *Raziskujem preteklost 9. Priročnik za učitelje za zgodovino za 9. razred osnovne šole*. Ljubljana: Rokus, str. 129.

- Ordway, D. M. (2019). *What the research says about border walls*. Dostopno na: <https://journalistsresource.org/studies/government/immigration/border-walls-barriers-fences-research> (pridobljeno 25. 8. 2020).
- Pasley, J. (2019). *16 significant walls dividing people, cities, and countries across the world*. Dostopno na: <https://www.businessinsider.com/photos-walls-cities-borders-creating-division-2019-9> (pridobljeno 25. 8. 2020).
- Projekt »Branje in pisanje za kritično mišljenje«, RWCT. (2002). *Učna strategija (tehnika): Dvojni dnevnik*. Ljubljana: Pedagoški inštitut.
- Routley, N. (2018). *Map: All of the World's Borders by Age*. Dostopno na: <https://www.visualcapitalist.com/map-worlds-borders-by-age> (pridobljeno 25. 8. 2020).
- Transnational Institute. (2018). *Building wall infographic*. Dostopno na: <https://www.tni.org/en/publication/building-walls> (pridobljeno 25. 8. 2020).
- TVInfodrom. (2014). *Infodrom: Berlinski zid*. Dostopno na: https://www.youtube.com/watch?v=sYSoJ_aXImw (pridobljeno 25. 8. 2020).
- TVInfodrom. (2014). *Infodrom: Življenje ob Berlinskem zidu*. Dostopno na: <https://www.youtube.com/watch?v=lGW4d9YjCw> (pridobljeno 25. 8. 2020).

Publikacija je nastala v okviru projekta *Globalni izzivi – Globalni predmeti* (Global Issues – Global Subjects), ki ga sofinancirata Evropska unija in Ministrstvo za zunanje zadeve RS. Vsebina publikacije je izključno odgovornost avtorjev in v nobenem primeru ne predstavlja stališč Evropske unije ter drugih financerjev.

Elektronske različice publikacije ter drugih gradiv, nastalih v okviru projekta *Globalni izzivi – Globalni predmeti*, so na voljo na spletni strani <https://humanitas.si/baza-gradiv>.

Društvo Humanitas – Center za globalno učenje in sodelovanje je nevladna, neprofitna in neodvisna organizacija, ki od leta 2000 deluje na področju globalnega učenja in programa podpore otrokom in lokalnim skupnostim. Z izobraževanjem in informiranjem o globalnih izzivih poskušamo ozaveščati o globalni soodvisnosti ter o vlogi, ki jo kot posamezniki in posameznice igramo v svetu. S spodbujanjem strpnosti, odgovornosti, pravičnosti in spoštovanja človekovih pravic želimo ljudi, še posebej pa mlade, spodbuditi k aktivnemu vključevanju v družbo ter do družbe in okolja odgovornemu načinu življenja.

Društvo Humanitas je vodilna organizacija na področju globalnega učenja v Sloveniji. Izvajamo delavnice za učence in učenke, dijakke in dijakinje, študente in študentke ter krajša in daljša usposabljanja za učitelje in učiteljice ter ostale multiplikatorje. Razvijamo izobraževalna

in didaktična gradiva ter prirejamo javne dogodke, namenjene osveščanju o različnih temah globalnega učenja. Pri svojem delu uporabljamo raznolike metode ter sodelujemo s številnimi strokovnjaki in strokovnjakinja ter organizacijami iz Slovenije in tujine. V okviru specializirane knjižnice Hiša svetov, ki deluje pod okriljem Knjižnice Otona Župančiča v Ljubljani, nudimo raznolika gradiva s področij globalnega učenja, človekovih pravic, medkulturnosti, globalizacije, razvojnih študij, študij konfliktov in miru, okolja, prehrane in vode ter aktivnega državljanstva. Leta 2018 smo ustanovili Klub učiteljic in učiteljev globalnega učenja, ki je edinstven primer povezovanja nevladnega sektorja s sektorjem formalnega izobraževanja v Sloveniji.

Več informacij o delovanju Društva Humanitas je na voljo na spletni strani www.humanitas.si.